

EESTI MAAÜLIKOOL
Metsandus- ja maaehitusinstituut

Hanno Tõnne

**EESTI METSA- JA PUIDUSEKTORI INVESTEERINGUTE MÕJU NING
VÕRDLUS KODUMAISE TOIDUAINETE TOOTMISE JA
PÕLLUMAJANDUSEGA NING LÄHIRIIKIDE METSA- JA PUIDUSEKTORIGA**

THE INVESTMENTS OF THE ESTONIAN FORESTRY AND WOODWORKING
SECTOR, ITS INFLUENCE AND COMPARISON WITH THE DOMESTIC FOOD
PRODUCTION AND AGRICULTURAL SECTORS AND NEIGHBOURING
COUNTRIES FORESTRY AND WOODWORKING SECTORS.

Magistritöö
Metsatööstuse õppekava

Juhendaja: Meelis Teder, *PhD*

Tartu 2017

Lihtlitsents lõputöö salvestamiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks ning juhendaja(te) kinnitus lõputöö kaitsmisele lubamise kohta

Mina, Hanno Tõnne

sünniaeg: 01.06.1991

1. annan Eesti Maaülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud lõputöö

Eesti metsa- ja puidusektori investeringute mõju ning võrdlus kodumaise toiduainete tootmise ja põllumajandusega ning lähiriikide metsa- ja puidusektoriga

mille juhendaja on Meelis Teder

1.1. salvestamiseks säilitamise eesmärgil,

1.2. digiarhiivi DSpace lisamiseks ja

1.3. veebikeskkonnas üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Lõputöö autor _____
(allkiri)

Tartu, 22.05.2017

Juhendaja(te) kinnitus lõputöö kaitsmisele lubamise kohta

Luban lõputöö kaitsmisele.

(juhendaja nimi ja allkiri)

(kuupäev)

Eesti Maaülikool Kreutzwaldi 1, Tartu 51014		Magistritöö lühikokkuvõte	
Autor: Hanno Tõnne		Õppekava: Metsatööstus	
Pealkiri: Metsa ja puidusektori investeeringute mõju ning võrdlus kodumaise toiduainete tootmise ja põllumajandusega ning lähiriikide metsa- ja puidusektoriga			
Lehekülgi: 71	Jooniseid: 19	Tabeleid: 0	Lisaid: 0
Osakond:		Metsatööstuse osakond	
Uurimisvaldkond:		Metsa- ja puidusektor	
Juhendajad:		Meelis Teder	
Kaitsmiskoht ja aasta:		Tartu 2017	
<p>Antud magistritöö eesmärgiks oli uurida metsa- ja puidusektori materiaalse põhivara investeeringud ja nende mõju aastail 2000-2015. Töös võrreldi tulemusi osaliselt ka kodumaise toiduainete tootmise ja põllumajandusega ning ka lähiriikide metsa- ja puidusektoriga.</p> <p>Töös käsitletud andmed on saadud Statistikaameti ning Eurostati andmebaasidest.</p> <p>Tulemustest selgus, et 2015. a Eesti metsa- ja puidusektori lisandväärtuse osakaal sisemajanduse koguproduktist on võrreldes 2000. aastate algusega madalamal, kuid 2015. a materiaalse põhivara investeeringute osakaal SKP-st on jõudnud juba samale tasemele nagu enne 2009. a ülemaailmset majanduskriisi. Koos investeeringutega on tõusnud ka palgad ning tööhõive osakaal on hakanud taastuma. Tootmise mahud on investeeringutele järgnevatel aastatel enamasti tõusnud ning eksport on impordi väärtusest ligikaudu kolm korda suurem. Ekspordi osakaal SKP-st on suurem, kui see oli 2000. aastate alguses.</p> <p>Metsa- ja puidusektoris investeeriti põhivarasse kõige rohkem puidutöötlemises. Toiduainete tootmise põhivara investeeringute osakaal on järk- järgult langenud ning on 2015. a väiksem, kui puidutöötlemises ja metsamajanduses. Põllumajanduse materiaalse põhivara investeeringute osakaal on suurem kui puidutöötlemisel Kõige suuremat lisandväärtust annab metsa- ja puidusektoris puidutöötlemine. Puidutöötlemise osakaal lisandväärtuses oli kuni 2004. aastani madalam, kui toiduaine tootmises ning kuni 2013. aastani madalam, kui põllumajanduse lisandväärtus.</p> <p>Alates 2013 aastast on kasvanud Eesti puidutööstuse materiaalse põhivara investeeringute osakaal sisemajanduse koguproduktist kasvanud suuremaks, kui teistes Baltimaades, Soomes ja Rootsis.</p>			
Märksõnad: lisandväärtus, SKP, investeeringud, metsa- ja puidusektor, tööhõive, palk, eksport, import, tootmine			

Estonian University of Life Sciences Kreutzwaldi 1, Tartu 51014		Abstract of Master's Thesis	
Author: Hanno Tõnne		Specialty: Forest industry	
The investments of the Estonian forestry and woodworking sector, its influence and comparison with the domestic food production and agricultural sectors and neighbouring countries forestry and woodworking sectors.			
Pages: 71	Figures: 19	Tables: 0	Appendixes: 0
Department:		Forest management	
Field of research:		Forestry	
Supervisors:		Meelis Teder	
Place and date:		Tartu 2017	
<p>The aim of this thesis is to examine how investments in forestry capital and the forestry industry in general have affected the economy from 2000 to 2015. The statistics of the forestry industry were compared with results from the food industry and agriculture, as well as the forestry sector from neighbouring countries.</p> <p>The statistics presented in this thesis were obtained from Statistics Estonia and Eurostat.</p> <p>The results of this thesis indicate that the added value of the Estonian forestry sector in the country's gross domestic product (GDP) is lower compared to the early 2000s, even though the scale of capital investments in the industry in 2015 has reached nearly the same level as before the global financial crisis in 2009. With the rise of investments the industry has also seen an increase in employees wages and the employment rate. The production quantities have mostly increased in the years following significant investments and export values are three times larger than import values. In addition, the percentage of exports in the total GDP has surpassed the levels in the early 2000s.</p> <p>In the forestry sector most investments were made in the wood processing industry. The percentage of capital investments in the food industry has steadily decreased and in 2015 was less than capital investments in the wood processing industry and forestry. On the other hand, capital investments in agriculture exceeded investments in the wood processing industry. The most additional value created in the forestry sector was in the wood processing industry. The percentage of additional value created in the wood processing industry was lower than the food industry until 2004 and lower than agriculture until 2013.</p> <p>The importance of capital investments in the forestry industry in Estonia's GDP has risen to higher percentages than in the other Baltic countries, Finland and Sweden.</p>			
Keywords: additional value, GDP, investments, forestry sector, employment, wages, export, import, production			

SISUKORD

SISSEJUHATUS	7
1. KIRJANDUSE ÜLEVAADE.....	8
1.1 Metsandus maailma majanduses	8
1.2 Eesti metsa- ja puidusektori lähiajalugu.....	9
1.2.2 Sae ja hõõvli tööstuse lähiajalugu	10
1.2.3 Energiapuidu lähiajalugu	11
1.2.4. Vineeri lähiajalugu	12
1.2.5 Paber ja paberitoodete tootmise lähiajalugu	12
1.3 Fiskaal- ja rahanduspoliitika mõju metsa- ja puidusektoris	13
1.4 Tootlikkuse hindamine	14
1.5 Investeeringute vajalikkus	16
1.6 Investeeringu planeerimine ja ettevõtete võimalused investeeringute rahastamiseks ..	17
1.6.1 Investeeringute planeerimine.....	17
1.6.1 Välismaised otseinvesteeringud	18
1.6.2 Laenud	19
1.7 Ohud, mis võivad kaasneda uute investeeringutega.....	20
1.8 Välisinvesteeringute mõju majandusele	21
2. MATERJAL JA METOODIKA.....	23
3. TULEMUSED	26
3.1 Põhivara investeeringud Eestis	26
3.1.1 Põhivara investeeringutest üldiselt Eestis.....	26
3.1.2 Põhivara investeeringud Eesti metsa- ja puidusektoris, toiduainete tootmises ning põllumajanduses	27
3.1.3 Põhivara investeeringute osakaal sisemajanduse koguproduktis	34
3.2 Põhivara investeeringud lähiriikides	36

3.2.1.Puidutööstuse materiaalse põhivara investeeringud lähiriikides	36
3.2.2 Puidutööstuse materiaalse põhivara investeeringute osakaal lähiriikides	39
3.3 Lisandväärtus.....	42
3.3.1 Lisandväärtus metsa- ja puidusektoris, toiduainete tootmises ning põllumajanduses	42
3.2.2 Lisandväärtuse osakaal sisemajanduse koguproduktis.....	44
3.4 Metsa- ja puidusektori, toiduainete tootmise ja põllumajanduse tööga hõivatute osakaal Eestis ning lähiriikides	47
3.5 Palgad ja sotsiaalmaks	50
3.5.1 Metsa ja puidusektori, toiduainete tootmise, põllumajanduse palgad	50
3.5.2 Metsa- ja puidusektori sotsiaalmaks.....	52
3.6 Tootmine.....	53
3.6.1 Tselluloosi, paberi ja kartongi tootmine	53
3.6.2 Saematerjali ja puitplaatide tootmine	54
3.7 Metsa- ja puidusektori eksport ja import.....	56
ARUTELU	58
KOKKUVÕTE	60
SUMMARY	63
KASUTATUD KIRJANDUS	67

SISSEJUHATUS

Eestis on kaetud metsaga 50,3%, Eesti metsamaa hõlmab üle 2,27 miljoni hektari (Keskkonnaagentuur 2016: 2). Kodumaist ressursi väärindava sektorina jäetakse ekspordist tekkinud lisandväärtus suuresti Eestisse Samuti on puidutööstus töötajate arvult üks suuremaid tööstusharusid. (Majandusülevaade 2016)

Ettevõtte konkurentsivõime säilitamiseks on vajalikud investeeringud. Investeeringud loovad uusi töökohti, tänu millele paraneb elatustase. Kui puitu mida Eestist imporditakse saaks ära kasutada siin, looks see riigile rohkem lisandväärtust, kuna terve ahela jooksul jääb loodud väärtus Eestisse ning riik võidaks sellest maksude näol. (Hansen 2014)

Ettevõtted on majanduskriisist taastunud ning hakanud viimastel aastatel tänu madalatele intressimääradele jälle suuremalt investeerima, see omakorda näitab, et metsa- ja puidusektor on jätkusuutlik, ning taastuval looduvaryl on majandusharus kasvav roll. (EMPL 2016b)

Antud magistritöö eesmärgiks oli uurida metsa- ja puidusektori materiaalse põhivara investeeringud ja nende mõju aastail 2000-2015. Töös võrreldi tulemusi osaliselt ka kodumaiste toiduainete tootmise ja põllumajandusega ning ka lähiriikide metsa ja puidusektoriga. Töö on ülesse ehitatud kolmel peatükil, esimene annab ülevaate kirjandusest, kus käsitletakse metsa- ja puidusektori olukorda maailmas ning Eestis. Kirjanduse osa käsitleb ka põhilisi majanduse tootlikkuse hindamise võimalusi ning investeeringute põhimõtteid. Teine osa kirjeldab, kuidas on andmed kogutud ning kolmas osa räägib tulemustest, milline on olnud aastatel 2000. - 2015 metsa- ja puidusektori investeeringute mõju majandusele.

1. KIRJANDUSE ÜLEVAADE

1.1 Metsandus maailma majanduses

1990. aastal oli maailmas 4,1 miljardit hektarit metsamaad (31,6% kogu maailma maast), aastaks 2015. on metsamaa pindala langenud 3,999 miljardi hektarini (30,6%). Metsandus andis 2015. aastal tööd 12,7 miljonile inimesele. (FAO 2016)

Globaalsel tasemel on metsanduse sektoris hõivatud umbes 0,4% tööjõust, mis annab umbes 1,2% sisemajanduse koguproduktist ja on umbes 2,3% ülemaailmsest kaubanduse mahust. Metsandusel on üldiselt riikide majandustes suhteliselt väike osa. On tavaline, et väikeste majandussektorite turu ja regulatsioonide välismuutused mõjutavad seda väikest sektorit enam, kui regulatsioonid, mis on loodud seda väikest sektorit reguleerima. (Hyde 2012: 201).

Enamus Euroopa riikides on metsandus osakaal rahvuslikus koguproduktis väga madal. Metsamajanduse osakaal moodustab kuskil 0,1-0,7% ning täielikult on metsasektori osakaal SKP-s 1%. Traditsiooniliselt on metsanduse SKP kõrge Rootsis ja Soomes, kuigi ka seal on osakaal languses. (Karoles 2012)

Rahvusvahelise kaubavahetuse mõjust on viimastel aastatel saanud tähtis teema metsanduses. Samas kui metsanduse osa maailma kaubavahetusest ja majanduse koguproduktist on suhteliselt väike, on metsanduse lõpp-produktidele maailma majandus äärmiselt oluline ning seda tunnustatakse aina enam. Globaalsed ekspordimahud suurenesid 4%-lt kõikidest puittoodetest 1961 aastal umbes 8%-ni 21 sajandi alguses. Kaubavahetus metsanduse valdkonnas kasvas 400% kümne aasta jooksul 90ndate aastate keskpaigast saadik. (Rythonen 2003, FAO 2005)

21. sajandi alguses Kanada ja Ameerika Ühendriigid moodustasid kolmandiku globaalsest metsanduse valdkonna toodete ekspordiväärtusest, samas kui Jaapan ja Ameerika Ühendriigid moodustasid umbes 30% kõikidest importidest. (Rythonen 2003, FAO 2005)

2015. aastaks on Kanada ja Ameerika ühendriikide metsanduse osakaal mõneti langenud, nüüd moodustavad need kaks riiki ligikaudu veerandi kogu ekspordist ning koos Venemaaga moodustatakse ekspordist peaaegu 32%. Impordi osas on tõusnud suurimaks Hiina, kes impordib kuskil 22% kogu maailma metsanduse impordist. Ameerika Ühendriigid impordib ligikaudu 8% ning Jaapan vaid ligikaudu 2%. (FAO 2017)

1.2 Eesti metsa- ja puidusektori lähiajalugu

1.2.1 Metsanduse lühiajalugu

Metsandusega seotud äritegevus sai Eestis hoo sisse 1990. aastate algul. Paberipuidu turuhind oli tollal Eestis üle kümne korra madalam kui kokkuostuhind Soomes (hinnanguliselt 2 rubla tm Eestis vs. 22 rubla tm Soomes). Taasiseseisvunud Eesti metsanduse arengu alguseks võib lugeda 1991. aasta lõpus kehtima hakanud maareformi seadust ja 1993. aasta metsaseadust, mis tõi kaasa metsamaade suuremahulise maakatastrisse kandmise aastatel 1995–1999. 1997. aastal võeti riigikogus vastu Eesti esimene metsapoliitika. (EMPS 2013 :35)

Kahe aastakümnega on Eesti metsamajandusest ja -varumisest arenenud välja majandusharu, mis koosneb rahvusvahelisi standardeid kasutavatest ja Põhjamaades tunnustatud kvaliteediga üksikutest suurettevõtetest ning paljudest mikroettevõtetest. (Sealsamas: 35)

Üleminekumajandusele omased segased ajad on nüüdseks asendunud korrastunud ja stabiilse, kuid konkurentsitiheda ettevõtluskeskkonnaga. Kaalukas roll on välismaa suurkontsernidel, kes on tulnud Eesti turule enamasti kohalike ettevõtete omandamise teel (näiteks AS Sylvesteri ostmine Stora Enso poolt) ja vähem investeringutena loodavatesse uutesse ettevõtetesse. (Sealsamas: 35)

1.2.2 Sae ja hõõvliitööstuse lähiajalugu

Alates 1990. aastaist on sae- ja hõõvliitööstus läbi teinud märkimisväärse arengu. 1990. ajal ei suutnud erastatud saeveskid konkureerida välisturgude saepalkide hindadega ning enamus materjalist osteti ära eksportijate poolt. 1992. aastal moodustas puidu ja puidutoodete tootmine 3,7% kogu töötleva tööstuse toodangust. Esimese suurema investeeringu Eesti metsatööstusesse tegi Rootsi ettevõtte, kelle tütarfirma AS Toftan alustas tööd 1994. aastal Sõmerpalus. 1995. aastal avas oma esimese saeveski Imaveres AS Sylvester, kes varem oli tegelenud puidu ekspordiga. Kui 1996. aastal toodeti veel 133 tuhat m³ saematerjali, siis 1999. aastaks oli see kolmekordistunud. (Riistop, Muiste 2011)

Saetööstusi võib jagada kolmeks: suured, keskmised ning väikese tootmismahitudega saeveskid. Tänapäevaks juhtivateks kerkinud saetööstused asutati suuremal osal aastail 1993-1994. Saeveskite suureks rajamisperioodiks võib pidada ka 1997-2000. aastaid, kui rajati saeveskid Varale, Sakalasse ja Saugale. 1998. aastal eksporditi 80,1% kogu saematerjalist. 2000-2002 aastal kasvas kogutoomine kolme suurima (Imavere, Paikuse, Toftan) saeveski seas selgelt. (Eesti puidusektori ... 2004: 122)

Väikesed saeveskid on muutunud spetsialiseerunud nišitootjateks või liikunud oma tegevuses väärtusahelas ülespoole ja saematerjali tootmisest loobunud. Valdkond tervikuna on suutnud pidevalt oma kasumlikkust suurendada ja 2007. aasta Venemaa importtoorme kadumisest ja 2008. aastal alanud finantskriisist tulenenud ebasoodne mõju ei kestnud kaua. Keskmise suurusega ja suurematest saeveskitest on alles jäänud need, kes on suutnud investeerida tootmise automatiseerimisse ja parandavad järjepidevalt kulutõhusust. Nende seas on ülekaalus välisosalusega ettevõtted, kelle valitud strateegiad on erinevad. Osa saetööstusettevõtetest on pikendanud oma tootmisahelat ja investeerinud järeltöötluste võimekuse arendamisse (nt Stora Enso Eesti AS), teised on keskendunud saematerjali tootmise tõhustamisele (nt Toftan AS). (EMPS 2013: 53) 2016. aastal investeeris Toftan AS uue saeveski loomiseks 27 miljonit. (EMPLa 2016).

1.2.3 Energiapuidu lähiajalugu

Puit on Eestis kõige kättesaadavam ja keskkonnahoidlikum kohalik energiaallikas, sellepärast on selle kasutamine energia saamise eesmärgil olnud Eestis läbi aegade oluline majandusharu. Kõige investeerimismahukam ja tootlikum tegevusharu on energiapuidu valdkonnas saepurugraanulite (pelletite) tootmine. See sai Eestis hoo sisse 1999. aastal, kui Taani ettevõtte Flex Heat Eesti AS rajas Ebavere vana puidutööstuse hoonetesse moodsa puidugraanulite tootmiskompleksi 2003. aastal alustas tegevust Graanul Invest AS, kellele kuulub Eestis kuuluvad Osula, Helme, Imavere ja Ebavere tehased. (EMPS 2013 :69, EMPLa 2016) 2011. aastal tuli turule Pärnumaal Saugal tegutsev OÜ Purutuli ja Stora Enso, kes rajas oma tehase Imaverre (investeering umbes 10 miljonit eurot). 2012. aasta seisuga oli puidugraanulite aastane tootmismahut Eestis peaaegu 450 000 tonni ja selleks kasutati aastast ligikaudu 1 miljon m³ tooret, tänaseks päevaks on graanulite aastane tootmismahut tõusnud veelgi, peale Graanul Invest ASi investeeringuid toodavad ainuüksi nemad Eestis 500 000 tonni puidugraanuleid. (EMPS 2013: 69, EMPLa 2016)

Investeeringud puidugraanulite tootmisse on järsult suurenenud alates 2011. aastast. 2012. aasta mahukamaid investeeringuid energiapuidu valdkonnas olid Graanul Invest AS rajatud Helme koostootmisjaam ja Stora Enso investeering Imavere puidutööstusega integreeritud puidugraanulitehase rajamiseks. (Eesti metsa- ja puidutööstuse ... 2013 :70). 2014. aasta investeeris Graanul Invest AS 25 miljonit ja 2015. aastal 45 miljonit. 2014-2015. aasta investeeris Purutuli OÜ 5 miljonit eurot, ning tootlus peaks kasvama 180 tuhande tonni puitpelletini aastast. (EMPLa 2016)

Kogu energiapuidu valdkonnas (puidugraanulid, hake, halud) on tööhõive viimase kümnendi jooksul kaks korda kasvanud. Hoolimata valdkonna tööhõive hüppelisest kahanemisest kriisiaastal 2009 taastus hõive varasem kasvusamm juba 2010. aastal. Siiski moodustab hõive energiapuidu tootmises vaid 3,5% puidusektori üldisest hõivest. (EMPS 2013 :70)

1.2.4. Vineeri lähiajalugu

Kuni 1990. aastate lõpuni olid vineeri ja spooni tootmise maht väike, aastatel 1997–2002 toodeti spooni varasemast märkimisväärselt rohkem, kuid seejärel aeglustus kasvutempo taas. (EMPS 2013 :80)

Vineeritootmine märgatav kasv ilmnas peale Otepää FSS Plywoodi käivitamist (Kukk 2003). 2014. ja 2015 tegid suuri investeeringuid Kohila vineer OÜ, mis investeeris 60 miljonit eurot ja UPM- Kymmene Otepää AS, mis investeeris 40 miljoni euro eest (EMPLa 2016).

1.2.5 Paber ja paberitoodete tootmise lähiajalugu

1990. aastate algul kuivas kiiresti kokku Eesti tselluloosi- ja paberitööstus. Pika tegevusajalooga Räpina Paberivabrik AS alustas tehnoloogia põhjalikku uuendamist 1990. aastate lõpus. 2005. aastal käivitati vabrikus uus pakkenurkade liin, 2010. ja 2011. aastal lisati kaks uut liini. 2006. aasta aprillis alustas Kundas tööd haavapuitmassi tootja Estonian Cell AS. Investeeringu maht oli 153 miljonit eurot, mis oli tollal üks suuremaid välisinvesteeringuid Eestis. Ettevõtte omanik on Austria kontsern. Seoses haavapuitmassi tehase avamisega lisandus 2006. aastal uus allharu – puitmassi tootmine. 100% välisosalusega on ka sektori teine tselluloosi ja paberi suurtootja Horizon Tselluloosi & Paberi AS. Pakkimispaberi tootmisele spetsialiseerunud tehas valmistab tselluloosi ainult oma paberitehase tarvis ja kasutab tootmiseks toormena okaspuitu. 2003. aastal tegutses paberi- ja tselluloositööstuse sektoris 47 ettevõtet ja 2007. aastaks suurenes arv 67ni. (EMPS 2013: 114-115)

2015. aastal oli Eestis on peaaegu 60 paberi, tselluloosi või paberist toodete tootmisega tegelevat ettevõtet, mis annavad tööd ca 1400 inimesele. Kõrge automatiseerituse tase ning kaasaegne tehnoloogia on muutnud paberimassi tootmise Eesti üheks kõrgeima tootlikkusega sektoriks. Sektori peamisteks tegijateks on Eestis kaks ettevõtet: 2015. aastal 78 miljonit eurot käivet teinud puitmassi tootja AS Estonian Cell ja veidi väiksema käibega paberi ja papi valmistaja Horizon Tselluloosi ja Paberi AS. (Majandusülevaade 2016)

1.3 Fiskaal- ja rahanduspoliitika mõju metsa- ja puidusektoris

Kuigi ei ole võimalik lihtsalt hinnata laiahaardeliste makroökonomiliste regulatsioonide muutuste mõju metsandusele, saab ennustada fiskaal- ja rahanduspoliitika otsest mõju. Fiskaalpoliitika ehk eelarvepoliitika on muutused valitsuse kulutustes või maksudes. Rahanduspoliitika on muutused intressimäärades või ringluses oleva raha hulgas, mis omakorda mõjutab intressimäärasid. (Hyde 2012: 223)

Fiskaalpoliitikat kasutatakse tihtipeale lühiajalise esimese sammuna seisakust või majanduslangusest taastudes. Fiskaalpoliitika kasutab valitsuse kulutusi tekitamaks nõudlust kasutamaks ära kasutamata ressursse. Sellest on kõige enam kasu, kui tegu on sektoriga, mis reageerib riigi rahastamisele kiiresti ja seejärel ka kasvab ning mis on samuti seotud mitmete teiste sektoritega. Need seosed tähendavad, et kasv ühes sektoris toob kaasa ka kasvu teises seotud sektoris. Ehitussektor on hea näide ja on tihtipeale üks rahanduspoliitika läbi viimise meeliskohti. Ehitus reageerib kiiresti nende pakutavate teenuste nõudluse kasvule. Kuna ehitussektoris kasutatakse palju puitu, on ehitussektori nõudlus puidusektorile äärmiselt oluline. Fiskaalpoliitika, mis võtab eesmärgiks ehitussektori turgutamise, on ka oluline metsandussektorile, kuigi mõju viimasele pole otsekohene vaid tuleb mõningase viivitusega. Aktiivsuse kasv ehitussektoris toob kaasa aktiivsuse kasvu kõikides metsanduse tasemetel. Valitsuse investeeringute mõju metsandusele läbi investeeringute teistesse sektoritesse sõltub täielikult investeeringut saava sektori ja metsandussektori vahelistest seostest. Mitmete selliste investeeringute puhul on seosed väiksed ja seega ka mõju metsandusele väike. Spekuleeritakse, et kui maksude alandamise läbi jääb tarbijale rohkem raha kätte, kasutavad nad selle kohe ära ja nende lisatarbimine ergutab majandust. Muidugi väga väike osa sellest oleks metsandussektori toodetele ja seega maksualanduste mõju metsandussektorile on arvatavasti minimaalne. Pikaajalisemad fiskaalpoliitika mõjud sõltuvad poliitika tõhususest tekitada majanduskasvu ja üldise majanduse kasvu mõjust metsandusele. (Sealsamas: 223-224)

Rahanduspoliitika: Keskpangad kontrollivad intressimäärasid, tõstes seda kasvu aeglustamiseks ning inflatsiooni ohjeldamiseks täieliku tööhõive puhul ja vähendavad seda majandusliku stagnatsiooni oludes, üritades innustada investeeringuid ja turgutada majandust. (Sealsamas: 224)

Rahanduspoliitika mõju metsandusele on olnud segaduse allikaks majandusanalüütikutele. Faustmanni mudel ennustab, et madalamad intressimäärad toovad metsahaldajate poolt raiemahtude vähendamise. See on samas osaline ennustus, kuna Faustmanni mudel võtab ainult arvesse olemasolevad metsad. See ei näita intressimäärade mõju maakasutusmarginaalidele. Tõenäolisem lühiajaline stsenaarium on, et madalamad intressimäärad toovad kaasa nõudluse ehitamisele kõikides majanduse sektorites. Ehitustegevuse kasv kõikides sektorites toob kaasa nõudluse suurenemise puittoodetele ning peale viivitust jõuab nõudluse kasv kõikjale metsandusse. Pikaajaline stsenaarium sõltub sellest, kui tõhusalt suudab valitsus majandust kasvu poole suunata ning üleüldise makromajandusliku kasvu mõjust metsandusele. (Sealsamas: 224)

Tööjõu- ja kapitaliinvesteeringute mõjust metsandusele räägitakse harva vaatamata sellele, et neil võib olla metsandusele suur mõju. Enamikel riikidel on üles seatud maksupoliitika, mis soosib investeeringuid üle riigi. Mõned riigid on teatud kapitali impordimaksude osas leebemad investeeringuid soodustamaks. Need programmid eelistavad tööjõuga seotud kapitali. Mõned riigid kehtestavad miinimumpalga, mis sisuliselt eelistab oskustööjõudu. Kõik need meetodid on loodud turgutamaks majanduskasvu ja need võivad ka seda teha, kuid samas nad vähendavad tööjõu osatähtsust. Kui kasv toimub, siis võib tööpakkumiste hulk paraneda ning töötajad võivad lahkuda paremate töötingimuste otsinguil maapiirkondadest linnade lähistele. Selle tulemusel võib looduslike metsade olukord äärepiirkondades paraneda. Kuid samas madalamate palkadega töötajate suhteline positsioon peab selle tulemusel langema ning võib endaga kaasa tuua tööpuuduse. (Sealsamas: 227-228)

1.4 Tootlikkuse hindamine

Makroökonomika uurib majandust, kui terviku käitumist. Makroökonomika uurimisobjektiks on näiteks kogunõudlus, kogupakkumine kaubaturul, koguprodukti kasv ja selle maht, üldine hinnatase ja selle muutused, tööpuudus, rahaturg ja intressimäärad. Makromajanduse tundmaõppimine püstitab küsimise, et kuidas oleks võimalik majandus tõhusamalt tööle panna. (Eamets jt 2005: 25)

Tootlikkus on pikaajaliselt üks olulisemaid majanduskasvu tegureid makromajanduses. Tootlikust defineeritakse kui väljundite suhet sisenditesse, ehk toodangu ja selle tootmiseks vajalike ressursside suhet. Tootlikkust on võimalik analüüsida mitmel erineval tasandil. Tootlikkus riigi tasandil on sisemajanduse koguprodukt või ka rahvamajanduse koguprodukt. (Varblane 2015)

Sisemajanduse koguprodukt (SKP) või Eesti pärasemalt sisemajanduse kogutoodang (SKT) on kindla ajaperioodi jooksul mingis piirkonnas loodud teenuste ja kaupade lõpptarbimise kogusumma rahalises väljenduses. SKP mõõdab kõiki väärtusi, mis on toimunud antud piirkonna (riigi) territooriumil, ei ole vahet kas selleks on ettevõtte, kes on registreeritud kuskil mujal riigis peaasi et tootmine toimuks antud piirkonna territooriumil. (Eamets jt 2005: 148)

Sisemajanduse koguprodukti arvestamiseks on mitmeid viise näiteks (Sealsamas: 149-152):

1) lähtutakse toodangust

SKP arvutamisel lähtudes toodangust on väga oluline, et ühte asja ei arvestataks kaks korda selle jaoks on vaja valmis produktist, maha arvestada tooted mis on ostetud teiste ettevõtete käes ning on maha juba arvestatud nende poolt.

2) lähtudes kuludest.

SKP- arvutades lähtudes kuludest saab kui summeerida kõik lõpptootmiseks vajaminevad kulud ehk tarbimiskulutused, investeeringud, Valitsuse kulutused (k.a valitsuse investeeringud), välisturg (eksporti ja impordi vahe)

3) lähtutakse tuludest

SKP arvutatakse lähtuvalt tuludest kui liidetakse kõik palgad, rendid, intressid, kasumid, amortisatsioon ning kaudsed maksud.

Tootlikkus saab analüüsida veel ka majandusharu-, ettevõtte- ning töötaja tasandil. Seda kõike saab hinnata lisandväärtusega, kuid tavalisem on ettevõtete ja töötajate hindamine naturaalhikutes, ning majandusharu hindamine lisandväärtusega. (Varblane 2015)

Lisandväärtuse puhul arvestatakse müügitulu, muid äritulusid (siia alla ei lähe kasum põhivara müügist ja ümberhindlusest ning ka tulu sihtfinantseerimisest) kulusid, muid

ärikulusid (v.a kahjum põhivara müügist ja ümberehitamisest) tööjõukulusid, kulumit, lõpetamata ja valmistoodangu varude muutust (aastaruande lõpu ja alguse vahel) ja oma tarbeks valmistatud põhivara. (Statistikaamet 2017k).

1.5 Investeeringute vajalikkus

Investeering ehk kasu saamise eesmärgil tehtud rahamahutus. Investeeringud jagunevad finantsinvesteeringuteks ning reaalinvesteeringuteks. Reaalinvesteeringuid on suunatud põhivarasse ning käibevarasse. Finantsinvesteeringud käsitlevad aga väärtipabereid ning teisi finantsinstrumente, kuhu on võimalik oma raha kasvama panna. (Tearu 2005: 75)

Investeeringute alustamisel on esimeseks ülesandeks projektide ülevaatamine. Juhtkond võib teha otsuse investeeringute osas kaaludes ettepanekuid nii ettevõttest seest kui ka mujalt, kuid lõpliku otsuse teevad siiski nad ise. Enamasti otsustab juhtkond investeeringute üle, mis puudutavad uusi turge või tootmiste laiendamist. Kui tegemist on väiksemate investeeringutega, näiteks mõnda masinasse või seadmesse, siis võib üldjuhul investeeringu otsuse teha ka keskastmejuht. (Tearu 2005: 77)

Uuteks investeeringuteks on mitmeid põhjuseid (Sealsamas: 76):

- uue ettevõtte loomine
- ettevõttesse uue struktuuriüksuse loomine
- uue toodangu juurutamine
- uue tehnoloogia juurutamine
- turu laienemine olemasolevasse toodangusse
- vananenud seadmete/tehnikas asendamine uuega
- teiste firmadega ühinemine
- toodete ökoloogiliste standartidega vastavusse viimine
- keskkonnasõbralike tehnoloogiate juurutamine
- muud investeeringud

„Makromajanduse mõistes investeeritakse varasse, mida saab kasutada lisaväärtuse loomes korduvalt või jätkuvalt pikemal perioodil ning mida raamatupidamises üldjuhul iseloomustatakse sõnaga põhivara“. (Luiker 2014)

Põhivara jagunev bilansis nelja suuremasse rühma (Tearu 2005:59- 60):

- pikaajalised finantsinvesteeringud - finantsvarad
- kinnisvara investeeringud – maa, hoone, mida hoitakse renditulu või väärtuse kasvu teenimiseks
- materiaalne põhivara – vara, mis on kasutusel toodete või teenuste osutamiseks
- immateriaalne põhivara – (arvuti tarkvara, kaubamärgid, patendid, litsentsid)

1.6 Investeeringu planeerimine ja ettevõtete võimalused investeeringute rahastamiseks

1.6.1 Investeeringute planeerimine

Iga ettevõtte, kes kavatseb laieneda seisab silmitsi investeeringutega. Laienemiseks tuleb valida investeering, mis annab suuremat tulu, pikema aja jooksul. Investeeringute planeerimisel tuleb hinnata investeeringult saadavat tulu, riski ning kestvust. (Tearu 2005: 9)

Pikaajalised investeeringud nõuavad suuri väljaminekuid ning kestavad tavaliselt mitmeid aastaid. Paljudel juhtudel võib ka rahastamise taha jääda puudulik finantsanalüüs ehk riskianalüüs. Finantsplaanis tuleb hinnata projekti esialgset maksumust, ehk planeerida investeeringud käibekapitali ja põhivarasse. (Kõomägi 2006: 189)

Kui eelarved on tehtud tuleb hakata analüüsima, kõigepealt tehakse tasuvusanalüüs ning peale seda riskianalüüs. Tasuvusanalüüsi puhul on väga oluline arvestada raha ajaväärtusega. Riskianalüüsi tuleb teha aga selleks, et tegemist on prognoosiga, mis ei

pruugi täituda. Mida pikem on prognoos seda ebatäpsemaks võib see osutuda. (Sealsamas: 190-191)

Reaalinvesteeringuks peetakse üldjuhul käibe- ja põhivara soetamist, mille kaudu tootmisvõimsused tõusevad ja majanduse kogutoodang kasvab. Reaalinvesteeringute hulka kuuluvad maade ostmine, kaupade- ja ehitustegevuse rahastamine. Alati enne investeerimisprojekti või äriplaani rakendamist tuleb enamasti esmalt teha tasuvusanalüüs, mis valitakse välja tavaliselt mitme alternatiivse projekti hulgast. Selleks tuleb uurida, mis aja peale investeering ennast ära tasuks ning kui suurt kasu sellest saadakse. Tavaliselt planeeritakse nelja sammu järgi, milleks on (Aasma jt 2015: 256):

- Sobivate projektide väljasõelumine
- Tasuvuse hindamine
- Sobivate projektide ellurakendamine
- Töös olevate projektide järelkontroll ning analüüs.

Kapital võib üle riigipiiride liikuda mitmel viisil. Neist kolm peamist on: välismaised otseinvesteeringud, välismaised portfelliinvesteeringud ja laenud. Neist enim jääb silma välismaised otseinvesteeringud, mis eeldab pikaajalisemat huvi ja kontrolli. Välismaiste otseinvesteeringute hulk kasvas seitse korda 1990ndatel aastatel, enamik sellest liikus arenenud riikide vahel, kuid viimasel ajal liigub seda aina enam arenguriikidesse. (Razin, Sadka 2012: xi)

1.6.1 Välismaised otseinvesteeringud

Välismaiseid otseinvesteeringuid defineeritakse kui „pikaajalisi investeeringuid, mis peegeldavad huvi pikemas perspektiivis ja kontrolli sihtriigis oleva üksuse üle emafirma poolt“. (Razin, Sadka 2012: 1)

Riiklikes ja rahvusvahelistes standardites defineeritakse välismaiseid otseinvesteeringuid kui 10%-lise või suurema osalusega investeeringut. Välismaistel otseinvesteeringutel on kolm osa: kapital, firmadevahelised laenud ja tulude taasinvesteering. (Sealsamas: 1)

1.6.2 Laenud

Ettevõtluslaenud võib jagada kaheks: käibekapitalilaenudeks, mis on lühiajalised krediidid ning investeerimislaenudeks, mis on pikaajalised krediidid. (Kõomägi 2006: 230)

Ettevõtte pikaajaliseks laenuks on mõeldud investeerimiskrediidid. Neid kasutatakse põhivara soetamiseks. Tegemist on enamasti suuremahuliste laenudega, mida ettevõtted tagastavad põhitegevuse rahakäibe abil. Investeerimislaenu saamise puhul on vaja teha finantsnäitajate tulevikuproгноosid ja investeerimisprojekti finantsanalüüs koos riskianalüüsiga. (Sealsamas: 230-231)

Investeerimislaen on pikaajaline laen, mis on mõeldud uute projektide käivitamiseks või äritegevuse laiendamiseks. Laenu kasutatakse käibekapitali püsiva juurdekasvu, põhivara üksikelementide (hoonete, seadmete) ning äriprojektide kogufinantseerimiseks (uus tehnika, tehnoloogia, kaupade ja teenuste juurutamine, uue tootmisprotsessi organiseerimine, ehitustegevus, teiste firmade väljaostmine). Laenu väljastatakse kas kogusummas või osade kaupa, kuid vajalik on ka omafinantseering. Kuni 75% ulatuses on võimalik taotleda tagatist SA-lt, KredEx, Maaelu Edendamise SA-lt. Laenu tagasimakse allikaks on enamasti positiivne rahavoog, kuid võidakse arvestada ka teisi allikaid nagu näiteks laekumist väärtpaberite käibele laskmiselt. Laenu tagasimakse toimub kas osade kaupa või ühekordse maksena laenuperioodi lõpus. (Roos jt 2014: 343)

Ettevõtte investeerimistegevuse rahastamiseks on mõeldud ka mitmesugused teised laenud (Sealsamas: 344):

- Hüpoteeklaen- (*mortgage loan*) summa sõltub peamiselt laenu tagatiseks oleva kinnisvara turuväärtuses, laenuraha kasutamise piirangut pole. Tegemist on pikaajalise laenuga.
- Stardilaen- (*start-up loan*) alustavale või lühikese krediidilooga väikese ja keskmise suurusega ettevõttele või FIE-le uute investeeringute ja käibevahendite finantseerimiseks.
- Sildlaen e vahelaen- (*interim credit, bridging credit*) Toetussumma makstakse välja tavaliselt pärast projekti lõppu ehk siis kui töö on valmis ja projekti lõpparuanne on tehtud.

- Laen juhtkonna poolt ettevõtte väljaostu finantseerimiseks- (*leveraged buyout*)
- Laenud ettevõtte ühinemiste ja ülevõtmiste finantseerimiseks- (*mergers and acquisitions*)

1.7 Ohud, mis võivad kaasneda uute investeeringutega

Kõige suuremaid investeeringuid Eestisse teevad välisriikide ettevõtted. Ettevõtete jaoks on kõige olulisem uute investeeringute puhul atraktiivne tööjõud, soodne taristu ning ärikeskkond. Samuti on tähtsal kohal riigi poolne suhtumine investorisse, mis hõlmavad valdkonnas kindlaid kokkuleppeid ning abipakette koolitamaks välja vajalikku tööjõudu ning leidmaks turge. (Estonia- the business paradise 2013: 4)

Eesti kasuks investeeringute tegemisel räägib see, et meil on veel hea maksupoliitika, 0% ettevõtte tulumaks reinvesteeringul. Maksustatud on vaid töötajate erisoodustused, dividendid, ning äritegevusega seotud kulutused ning väljamaksed. Samuti on meil hea infrastruktuur. (Sealsamas: 5)

Probleemiks peetakse seda, et Eestis on küll hea hariduse tase, kuid koolid võiksid pigem omavahelisele konkureerimisele teha tihedamalt koostööd. Probleemiks hariduse osa nähakse veel seda, et koolist tulevad enamasti teadlased ja praktikale ei panda suurt rõhku, mistõttu peavad ettevõtjad hakkama veel sobivat tööjõudu välja koolitama. (Sealsamas: 5)

Üheks takistuseks, miks võiksid hakata investeeringuid puidusektoris kahanema võiks olla selles, et ettevõtted on saavutanud Eesti, Läti ja Leedu territooriumil oma soovitud tulemused ning toorainet mujalt siia eksportida ei ole kasulik vaid on mõistlik luua uus tootmine toorainele lähemale. Samuti on paljud tööstus ettevõtted tulnud siia just Skandinaaviast, eesmärgiga leida odavamat tööjõudu, mille eelis aga hakkab tasapisi kaduma. Investeeringute osakaal võiks olla veelgi suurem, kuid paljud välismaa investorid näevad Eestis mitte kõige paremat kohta investeerimiseks. (Sealsamas: 11)

Investeeringuid soodustavad tegurid on erinevad maksusoodustused, valdkondadele erandite tegemine, kompetentsikeskused (koostöö kooli ja ettevõtte vahel). (Sealsamas: 4)

1.8 Välisinvesteeringute mõju majandusele

Välismaised otseinvesteeringud ei ühenda endas mitte ainult rahvusvahelise kauba- ja teenuste vahetust vaid osaliselt ka rahvusvahelisi finantsvooge. Makrofinantsi kirjanduses analüüsitakse rahvusvaheliste voogude mahtu välismaiste otseinvesteeringutega, portfelliinvesteeringutega ja pangalaenudega. Välismaiste otseinvesteeringute voogude süvaanalüüsis analüüsitakse kas sisendite või finantsvahendite alusel. Sisendite alusel saavad välismaised otseinvesteeringud toimida greenfield'i tasemel või olemasolevate firmade omandamisel. (Razin, Assaf 2012: 6).

Greenfield investeering on uus ettevõte, mille investor on rajanud n-ö nullist, enamasti ka varem kasutamata maale (mitte investor poolt omandatud juba toimiv ettevõte või olemasolevasse tootmishoonesse ületoodud tootmistegevus. (Tallinna ... 2004)

Välismaiseid otseinvesteeringuid uuriv makrofinantsi alane kirjandus sai alguse uurimustest, mis uurisid vahetuskursside mõju välismaistele otseinvesteeringutele. Need uuringud keskendusid enamjaolt vahetuskursi langemisel tekkivatele positiivsetele mõjudele välismaiseid otseinvesteeringuid saavas riigis. Reaalsete vahetuskursside väärtuse langus langetab ka tootmiskulusid ja investeeringute kulusid, seega tõstes välismaiste investeeringute kasumlikkust. Rikkusefekt on veel üks kanal, mille kaudu vahetuskursside väärtuse langus võib investeeringute mahtu tõsta. Välismaiste ettevõtete rikkuse kasvades ning vahetuskursside väärtuste langus teeb nendel ettevõtetel lihtsamaks saadud tulu taas investeerida välismaale või kasutada seda tagatiseks kodumaiste (Razin, Assaf 2012: 6-7). Hilisemad makromajanduslikud uuringud rõhutavad välismaiste otseinvesteeringute mõju pikaajalisele majanduskasvule ja tsüklilistele muutustele. Välismaine otseinvesteering näib endaga kaasa toovat üks-ühele kasvu siseriiklikutes investeeringutes. Borenzstein, De Gregorio, ja Lee (1998) leiavad, et välismaised otseinvesteeringud tõstavad majanduskasvu kui haridustase investeeringu sihtriigis on kõrge. Samas Razin (2004) leiab palju tõendusmaterjali välismaiste otseinvesteeringute positiivsest mõjust (võrreldes teiste välisinvesteeringute liikidega) siseriiklikele investeeringutele ja kasvule. Makromajanduslik finantskirjandus märgib samas, et välismaised otseinvesteeringud on majanduskriiside ajal suhteliselt vastupidavad (Razin, Assaf 2012: 8).

Välismaised otseinvesteeringud on rahvusvaheliste rahavoogude vorm. See võib mängida suurt rolli ülemaailmses kapitali jaotuses. Tihti kujutatakse seda teiste kapitalivoogude vormidega kui kapitali liikumisena rikastest majandustest vaesematesse majandustesse. Riikideülesed välismaised investeerijad toovad investeeringu sihtriiki vajaminevat kapitali, uusi tehnoloogiaid ja uusi tegevusvaldkondi. Välismaised investeeringumahud arenguriikide vahel on märgatavalt väiksemad, kui arenenud riikidest arenguriikidesse. Lipsey (2000) täheldab, et arenguriikide vahelistes investeeringuvoodes vahetub pelgalt vara omanik. Kapitalivoode vahendusel liiguvad varad ebaefektiivsetelt valdajatelt efektiivsematele. Sama kehtib ka kapitalivoogude liikumise kohta tehnoloogiliselt oskamatutelt pädevamatele ja kommertslikult ebaõnnestunutelt edukamatele. Nende voogude puhul aga ei pruugi muutuda tootmise, varade või töökohtade füüsiline asukoht. (Razin, Assaf 2012:8)

2. MATERJAL JA METOODIKA

Antud magistritöö eesmärgiks oli uurida, kuidas aastail 2000-2015 on mõjutanud metsa- ja puidusektori materiaalse põhivara investeeringud majandust. uuriti pealmisi makromajanduse näitajaid. Töös analüüsiti tulemusi osaliselt ka toiduainete tootmisega ja põllumajandusega ning ka lähiriikidega.

Käesolevas töös kasutati andmete kogumiseks Statistikaameti ning Eurostati andmebaase. Kõik protsendid, mis töös käsitlemist leiavad on autori enda poolt arvutatud (v.a lisandväärtuse osakaal kogu lisandväärtusest).

Andmeid analüüsitakse statistikaameti andmebaasis aastatel 2000-2015 v.a metsa- ja puidusektori ekspordi ja impordi osa, mida hinnati 2004-2015 aastate põhjal. Eurostati andmed käsitlevad aastaid 2000- 2014 või 2000 – 2015.

Käsitletavat valdkonnad valiti välja statistikaametis EMTAK 2008, 2-koodi ja Eurostati NACE Rav 2 andmete põhjal. Vanemad andmed kui 2008. pärinevad nende majandus tegevuste vanematest klassifikaatoritest. (NACE Rev. 1. kasutati kuni aastani 2001, NACE Rev. 1.1 kasutati alates 2002. aastast ning NACE Rev. 2 on kasutusel alates 2008. aastast) (NACE Rev.2 2008: 16-17)

EMTAK 2008 on majandustegevusalade statistiline klassifikaator. EMTAKI 2008 on väike erinevus NACE Rev. 2-ga, nimelt neli esimest taset vastavad NACE Rev.2-le, kuid viimane viienda taseme määratlemisel on arvestatud Eesti majanduse iseärasusi (EMTAK tegevusalad 2008)

Töös kasutatud statistika valdkonnad olid EMTAK 2008 ja NACE järgi:

- Taime ja loomakasvatus, jahindus ja neid teenindavad tegevused - A1 (EMTAK selgitavad märkused 2008)

See valdkond hõlmab mahepõllumajandust, geneetiliselt muundatud teravilja, loomade kasvatust, põllukultuuride kasvatamist avamaal ja hoonetes. Siia gruppi kuulub ka jahindus ning seda teenindavad tegevused.

- Metsamajandus ja varumine –A2 (Sealsamas)

Jagu A2 käsitleb metsamajandust ja ümarpuidu tootmist ja muude metsasaaduste kogumist ja korjamist metsadest, samuti ka vähese töötlusega tooret, nagu näiteks küttepuud ja töötlemata kujul kasutatavat ümarpuit

- Töötlev tööstus – C (Sealsamas)

Jagu C hõlmab materjalide, ainete või komponentide mehaanilise/füüsikalise või keemilise muundamise/töötlemist uueks tooteks. Töödeldavaks materjaliks, aineks või komponendiks on põllumajanduses, metsanduses, kalanduses või mäetööstuses toodetud toore või töötleva tööstuse mõne teise tegevusala toode. Tavaliselt loetakse töötlemiseks kauba olulist muutmist, renoveerimist või rekonstrueerimist. Tootmisprotsessi väljundiks võib olla valmistoode (valmis kasutamiseks või tarbimiseks) või pooltoode, mis on edasise tootmise sisendiks.

- Toiduainete tootmine - (C10 ja C11 kokku) (Sealsamas).

Toiduainete tootmine hõlmab endas põllumajandus-, metsandus- ja kalapüügisaaduste ümbertöötlemist inim- ja loomatoiduks ning mitmesugusteks vahetoodete tootmiseks. Toiduainete tootmine on jaotatud järgmiseks gruppideks: liha, kala, puu- ja köögiviljad, rasvad ja õlid, piimatooted, jahu ja tangained, pagari- ja kondiitritooted, muud toiduained ja loomasöödad. Toota võib oma tarbeks või kolmandatele osapooltele, nt tapamajade tegevus lepingu alusel. Joogitootmine hõlmab endas alkoholivabade jookide, mineraalvee, kääritatud (õlu, vein) ja destilleeritud alkoholjookide tootmine.

- Puidutöötlemine - C16 (Sealsamas)

C16 hõlmab puittoodete tootmist, nt saematerjali, vineeri, spooni, puitkonteinerite, puidust põrandamaterjali, puitsõrestiku ja kokkupandavate puitehitiste tootmist. Tootmisprotsessi kuulub palkide lõikamine proksideks või saematerjaliks, puidu tükeldamine ja saagimine, vormilõikamine, plaatideks lõhestamine jm töötlemine treipingil või muude töövahenditega, puidu hõõveldamine või lihvimine ning valmistooteks kokkupanemine.

- Paberi ja paberitoodete tootmine- C17 (Sealsamas)

C17 hõlmab nii paberimassi, paberi kui ka töödeldud pabertoodete tootmist. Eristatud on kolm põhilist tegevust: paberimassi tootmine, mis on puidust ja vanapaberist tsellulooskiudude eraldamine; paberi tootmine, mis seisneb eelnimetatud kiudude lehtedeks põimimises ning paberist ja muust materjalist pabertoodete tootmine erinevaid lõikamis- ja vormimistehnikaid kasutades, k.a katmine ja lamineerimine. Pabertooted võivad olla trükitud (nt tapeet, kingipakkepaber jne), kuid toote peamise otstarbe seisukohalt peab pealetrükitud info olema teisejärgulise tähtsusega.

- Mööblitootmine C31 (Sealsamas)

hõlmab igasugusest materjalist mööbli (v.a kivi, betoon ja tsement) ja mööblilisandite tootmise. Mööblitööstus kasutab materjalide töötlemisel ja detailide ühendamisel standardseid meetodeid (nt lõikamine, vormimine ja lamineerimine). Tootmisprotsessi oluliseks osaks on toote esteetiline ja funktsionaalne disain.

Töös on käsitletud

- metsa- ja puidusektorit - kui metsamajandust ja metsavarumist, puidutöötlemist, paber ja paberitoodete tootmist ning mööblitootmist kokku.
- Puidutööstust - on käsitletud kui paber ja paberitoodete tootmist, puidutöötlemist ning mööblitootmist kokku.
- Põllumajandust - kui taime- ja loomakasvatust, jahindust ja neid teenindavaid tegevusi
- Toiduainete tootmist - kui joogi- ja toiduainete tootmist kokku

3. TULEMUSED

3.1 Põhivara investeeringud Eestis

3.1.1 Põhivara investeeringutest üldiselt Eestis

Ühed Eesti suuremad tööstusharud on töötlevas sektoris toiduainetööstus ning puidutööstus (puidutöötlemine, paber ja paberitoodete tootmine ning mööblitootmine). Toiduainetööstuse ettevõtete investeeringud põhivarasse jooksevhindades (kaupade ja teenuste kehtivad hinnad aruandeperioodil) olid 2000-2003. aastani suuremad kui metsatööstuses, kuid alates 2004-2007 aastani oli jälle puidutööstuse investeeringute osakaal suurem. 2008 tabas majandust kriis ning seda elas toiduainetööstusest tugevamalt üle puidutööstus. (Statistikaamet 2017e, Statistikaamet 2017f)

Puidutööstuses tehti 2009. aastal kõige rohkem investeeringud masinatesse ja seadmetesse ja kõige vähem arvutitesse ja arvutisüsteemidesse. 2009. aastal põhivara investeeringud jäid 2008. aastale pea kahekordselt alla ning võrreldes 2006. ja 2007. aastaga on langemine pea neljakordne (majandusülevaade 2010: 29). 2010. aastal jätkus investeeringute vähenemine juba kolmandat aastat. Kuni 2006. aastani ületas kogu investeeringute maht märgatavalt SKP kasvu ning investeeringute osatähtsus tõusis SKPs 36%-ni. Kui aga 2007. aasta majanduskonjunktuur muutus hakkasid esmalt vähenema eluasemeinvesteeringud ning seejärel ettevõtte investeeringud. 2010. aasta kolmandaks kvartaliks oli investeeringute osatähtsus SKPs langenud juba alla viiendiku (Majandusülevaade 2011: 4). 2010. aastal investeeriti toiduainetööstuses jällegi kõige rohkem töötlevast tööstusest, kuid alates 2011. ei ole toiduainetööstus enam kõige suurem investeeringute tegija, just puidutööstus on hakanud jõudsamalt investeerima. Toiduainetööstuse investeeringute osakaal on kõige suurem olnud aastatel 2000 kuni 2015 masinatel ning seadmetel. Alates 2011. aastast on investeeringute osakaalult möödunud toiduainetööstusest ka metsamajandus ja

metsavarumine. Puidutööstus koos metsmajandus ja metsavarumisega on jõudsalt oma investeerinuid suurendanud ning toiduainetööstuse investeeringute mahud hakkavad pigem maha jääma, kui järgi jõudma. Toiduainetööstuse jaoks on olnud raske 2014. aasta kui Venemaalt tulid sanktsioonid ja vene rubla hakkas kukkuma. (Majandusülevaade 2015: 16) 2015. aastal raskendas olukorda veelgi sanktsioonide jõudmine põllumeesteni ning sigade aafrika katku levik. (Majandusülevaade 2016: 15)

3.1.2 Põhivara investeeringud Eesti metsa- ja puidusektoris, toiduainete tootmises ning põllumajanduses

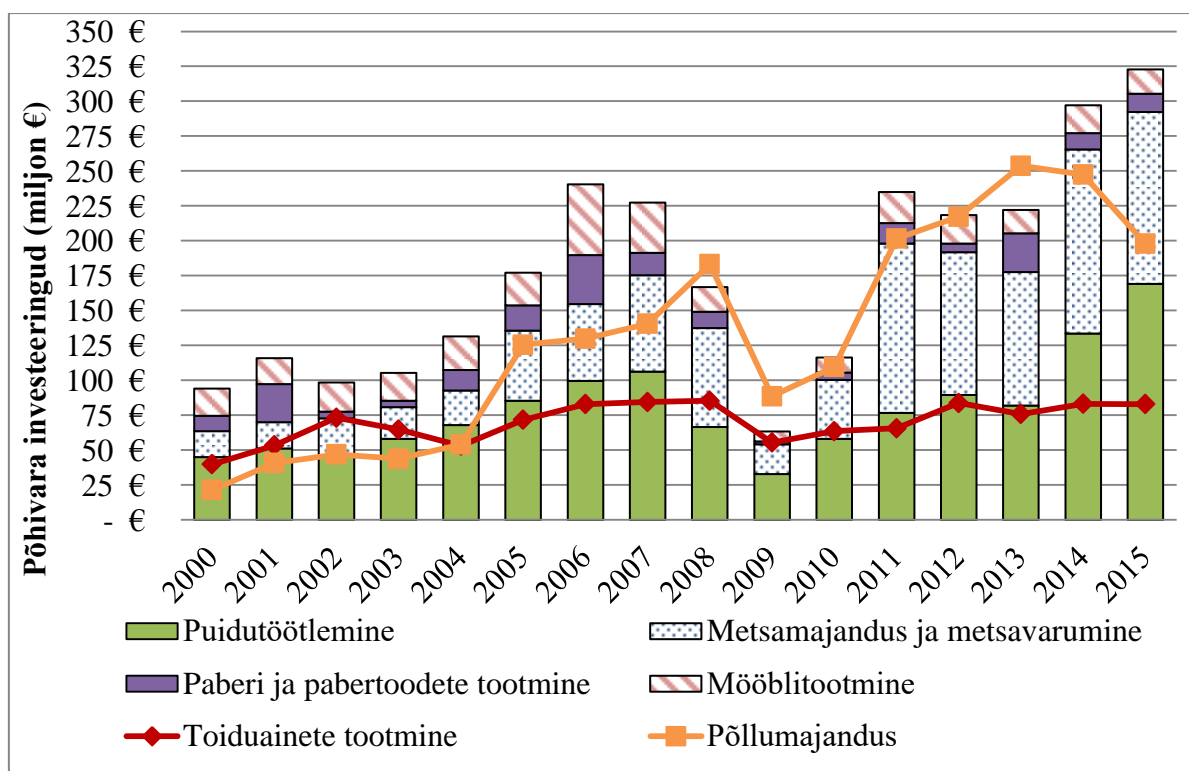
Eestis kasvas investeeringute osakaal metsa- ja puidusektoris materiaalsesse põhivarasse 2000. aastast kuni 2007. aastani, millal maailma tabas majanduskriis. Alates 2010. aastast on investeeringud jõudnud tagasi kiiremasse tõusu. 2012-2015 aastatel on investeeringute osakaal Eestis stabiliseerunud ning on püsinud laias laastus samal tasemel (Statistikaamet 2017e, Statistikaamet 2017f).

Ettevõtted investeerisid põhivarasse jooksevhindades 1996. aastal 601 miljonit eurot, 2015. aastaks oli investeeringute maht tõusnud 3,61 miljardi euroni. Töötlev tööstus moodustab sellest järjest vähem, kui enne 2000. aastaid moodustas töötleva tööstuse osakaal kogu ettevõtete investeeringutest 20-24%, siis 2005. aastaks on osakaal langenud 18% juurde. (Sealsamas)

Metsa- ja puidusektori põhivara investeeringud on 2014. ja 2015. aastail ületanud märkimisväärselt eelmisi aastaid. 2006. aastal investeeriti metsa- ja puidusektoris jooksevhindades 240 miljonit, 2011. aastal investeeriti 235 miljonit ning märkimisväärselt on just investeeringute osakaal tõusnud 2014 ning 2015. aastal, mil investeeriti vastavalt 297 ja 322 miljonit eurot (joonis 1). Metsandus- ja puidusektoris on investeeringute osakaal on olnud suurim 2001. (8,5%); 2014. (8,2%) ja 2015. (8,5%) aastal, kuid väikseim 2009. aastal (2,8%) (Sealsamas).

Kõige suuremaid investeeringuid põhivarasse tehakse metsa- ja puidusektoris puidutöötlemisse, millele järgneb metsamajandus ja varumine, väiksema osakaaluga investeeritakse ka paber ja paberitoodete tootmisele ning mööblitööstusesse. (Sealsamas)

Puidutöötlemisse investeeriti 2000. aastal jooksevhindades 45 miljonit eurot, mis kõikidest investeeringutest moodustasid 3,7%. Investeeringud tõusid jooksevhindades kuni 2007. aastani, mil investeeriti 106 miljonit eurot (joonis 1.). Kui jooksevhinnad tõusid, siis investeeringute osakaal kogu investeeringutest olid langustrendis kuni 2009. aastani. (Sealsamas)

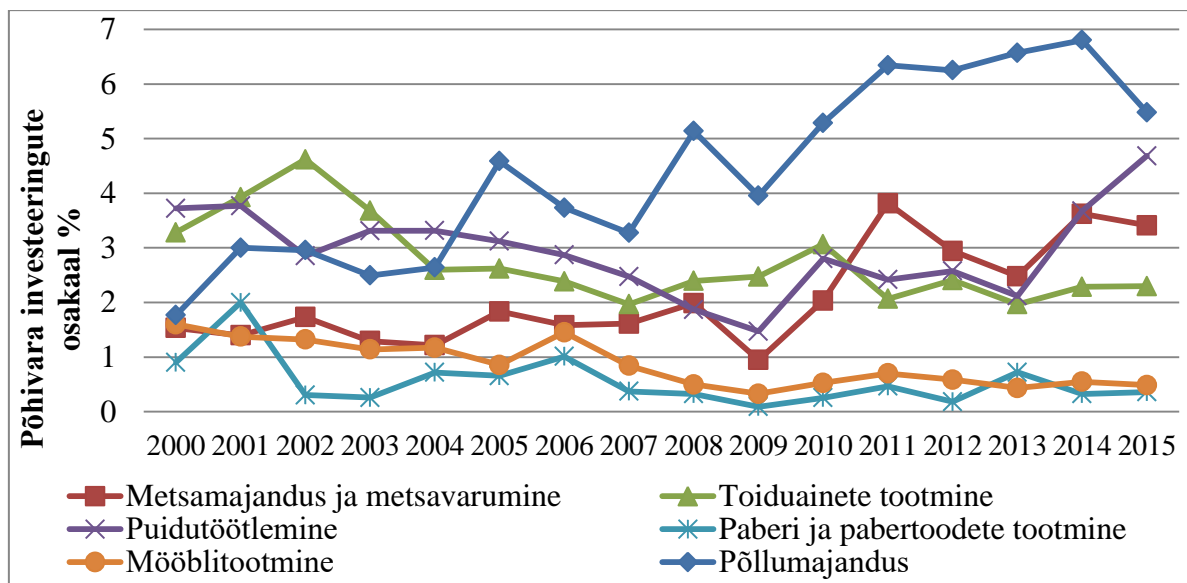
Joonis 1. Metsa- ja puidusektori, toiduainete tööstuse ja põllumajanduse põhivara investeeringud jooksevhindades (miljon €) (Statistikaamet 2017e, Statistikaamet 2017f)

Alates 2014. aastast on tõusis investeeringute osakaal puidutöötlemises 2000. aasta tasemele, andes kogu investeeringutest 3,7% ning jooksevhinnad tõusid samuti üle kriisieelsete aegade. 2015. aastal moodustas investeeringute osakaal juba 4,7% kogu investeeringutest (joonis 2.), ning jooksevhindades investeeriti 169 miljoni euro eest. (Statistikaamet 2017e, Statistikaamet 2017f)

Metsamajandus ja metsavarumise investeeringute osakaal on alates 2000-2004. aastani püsinud üsna stabiilne, kui 2000. aastal moodustati kõikidest investeeringutes 1,5%, siis 2004. aastal 1,2%. 2005. aastal investeeringute osakaal tõusis 1,8%-ni ning püsis sellel tasemel 2008. aastani. 2009 aastal põhivara investeeringute osakaal langes 0,9%-ni ning hakkas siis jällegi tõusma. 2011. aastaks oli investeeringute osakaal tõusnud kogu investeeringutes 3%-ni, (joonis 2) ning osakaal oli suurem ka puidutöötlemisest, järgnevad kaks aastat investeeringute osakaal küll langes, kui investeeringute mahud ületasid ikka veel puidutöötlemist. 2014. aastal tõusis puidutöötlemise osakaal jällegi ettepoole, kuid mitte sellepärast, et metsa majandamine ja metsavarumise põhivara investeeringute osakaal oleks langenud vaid puidutööstuse investeeringute osakaal tõusis võrreldes eelnevate aastatega jõulisemalt. 2014. aastal oli metsamajandamise ja -varumise investeeringute osakaal 3,6% kogu investeeringutest, ning jooksevhinnad 132 miljonit eurot. 2015. aastal oli investeeringute osakaal langenud 3,4%-ni ning jooksevhinnad 127 miljoni euron (joonis 1.). (Sealsamas)

Mööblitööstuse investeeringute osakaal on alates 2000. aastast langenud 1,6%-lt 0,5%-ni, 2009. aasta majanduskriisi ajal oli investeeringute osakaal kogu investeeringutest vaid 0,3%. Alates 2000. aastast on mööblitootmise investeeringute osakaal olnud kõige suurem 2000. ja 2006. aastal (1,5%). (Sealsamas)

2001. aastal suutis paberi ja paberitoodete põhivara investeeringute osakaal tõusta metsamajandusest mööda, kuid järgneval aastal tõusis metsamajandus jällegi ettepoole. 2001. aastal investeeriti 27 miljonit eurot, mis on kogu investeeringutest 2%. Paberi ja paberitoodete põhivara investeeringutest koguni 88% moodustasid 2001. aastal seadmed ning masinad. (Sealsamas) 2015. aastal paber ja paberitoodete tootmisel oli Eestis peaaesjalikult esindatud ainult kaks ettevõtet, kes moodustavad kogu valdkonna käibest üle kahe kolmandiku (majandusülevaade 2016: 29). Paberi ja paberitoodete tootmine on vaid 2001 ja 2004 aastal investeerinud rohkem ehitistesse ja nende rekonstrueerimisse kui on investeeritud masinatesse ja seadmetesse (Statistikaamet 2017e, Statistikaamet 2017f). Metsandus- ja puidusektori 2015. aasta investeeringud on ületanud pea 3,4% ulatuses põllumajanduse põhivara investeeringutest, kuid 2008., 2009. ja 2013. aastal on põllumajanduse investeeringute osakaal olnud suurem. (Statistikaamet 2017e, Statistikaamet 2017f)

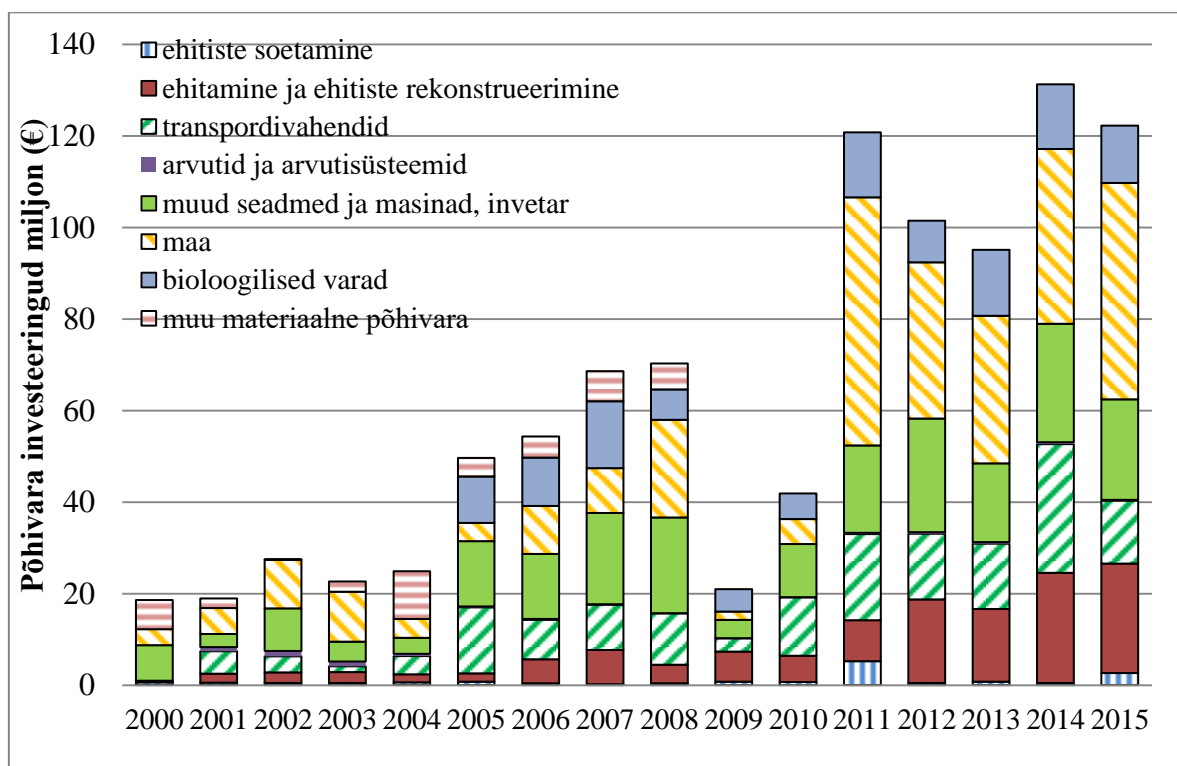

Joonis 2. Põhivara investeeringute osakaal kogu investeeringutest (%) (Statistikaamet 2017e, Statistikaamet 2017f)

Puidutööstuses, põllumajanduses ja toiduainete tootmises on tehtud aastatel 2000-2015. kõige rohkem põhivara investeeringuid seadmetesse ja masinatesse, mis tööstussektori kõikidest põhivara investeeringutest annavad 70%. Põhivara investeeringutest moodustab ka suure osa ehitamine ja ehitiste rekonstrueerimine. Kõige suuremaid investeeringuid metsamajanduses ja metsavarumises on tehtud maasse. alates 2011. aastast moodustavad maasse investeeringud metsamajanduses ja metsavarumises kogu metsa- ja puidusektorist üle 90% (Statistikaamet 2017e, Statistikaamet 2017f).

Sellel sajandil on metsamajanduses ja metsavarumises investeeritud kõige rohkem maasse. ehk territooriumisse. 2000. aastal investeeriti maasse 19% kogu metsamajandus ja metsavarumise investeeringutest. Järgneval kolmel aastal oli metsamajanduse põhivara investeeringute osakaal suurim samuti territooriumil. 2001. aastal Investeeriti vastavalt 5,6 miljonit eurot (30%), järgneval aastal juba 106 miljonit euro (39%) ning 2003. aastal moodustas metsamajanduse põhivara investeeringutest maa 48% (joonis 3.) Metsamaa investeeringute osakaal oli ka suurim aastatel 2008 ja 2011-2015, kõikidel neil aastatel on maa investeeringute osakaal olnud üle 30% kogu metsamajanduse põhivara investeeringutest. 2010. aastal investeeriti metsamajanduses ja metsavarumises natuke üle 40 miljoni euro, kuid 2011. investeeriti koguni 120 miljonit eurot. Ainuüksi maasse investeeriti 2011. aastal 54 miljonit eurot. (joonis 3.) Metsamajanduses on 2000. aastaga

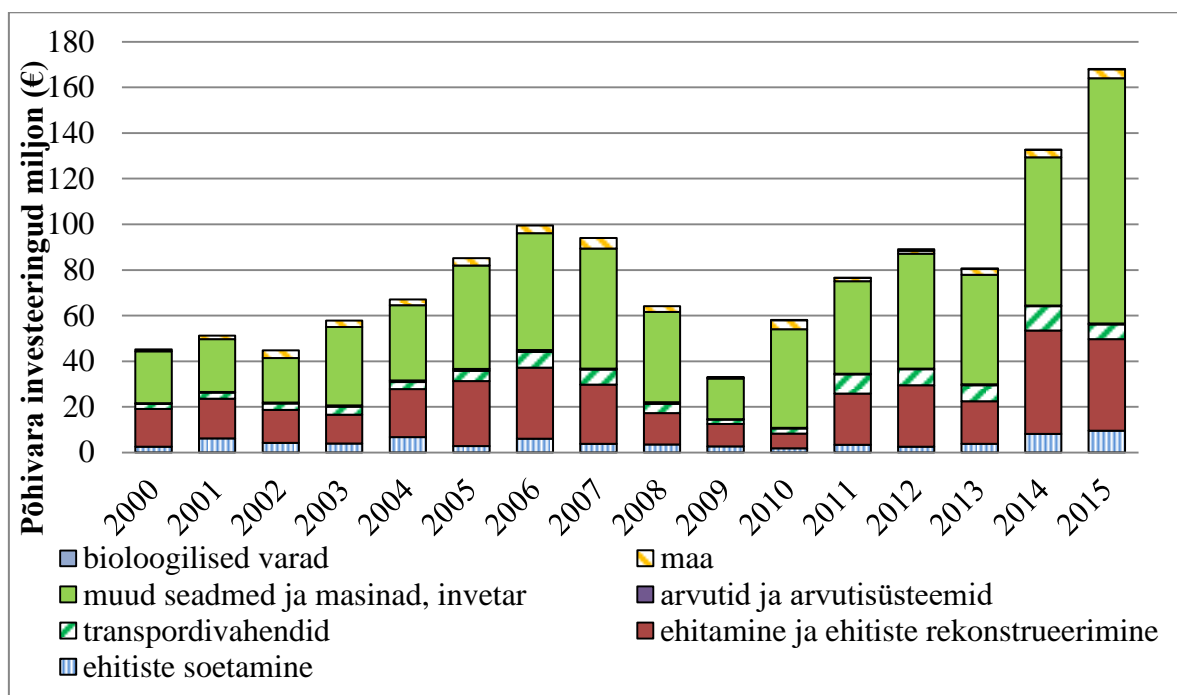
kasvanud jõudsalt ka investeeringud ehitamisele ja rekonstrueerimisele. Kui 2000. aastal moodustas see valdkonna investeeringutest 1,5%, siis 2008. aastal oli see 31% ning 2015. aastal oli see 19%. Suuri investeeringuid tehakse veel masinatesse ja seadmetesse ning ka bioloogilistesse varadesse. Masinatesse ja seadmetesse on 2000-2015. aastatel investeeritud kogu põhivara investeeringutest keskmiselt 20%. Bioloogilisse varasse investeeriti 2005-2007 aastal 20% kogu põhivara investeeringutest. Arvuteid ja arvutisüsteeme on soetatud 2000-2015. aastate jooksul vaid paaril korral üle miljoni euro eest, ning nende osakaal kogu põhivara investeeringutest on alla 1%. Ehitistele ei investeerita metsamajanduses ka just üleliia, ikka investeeritakse pigem ise ehitamisele. (Sealsamas)

Joonis 3. Metsamajanduse ja metsavarumise materiaalse põhivara investeeringud jooksevhindades (miljon €) (Statistikaamet 2017e, Statistikaamet 2017f)

Nii puidutöötlemises, paberi ja paberitoodete, kui ka mööblitootmises on üheselt kõige rohkem investeeritud seadmetesse ja masinatesse. Puidutöötlemises on seadmete ja masinate põhivara investeeringud sellel sajandil pea alati moodustanud vähemalt 50% kogu puidutöötlemise investeeringutest. 2009. aastal kui oli kõige raskem periood, siis moodustasid masinad ja seadmed investeeringud 54% kogu puidutöötlemise investeeringutest, kuid investeeriti vaid 18 miljoni euro eest. 2010. aastal moodustasid puidutöötlemise materiaalse

põhivara investeeringutest seadmed ja masinad 74%. 2015. aastal investeeriti seadmetesse ja masinatesse 107 miljonit eurot (joonis 4.), mis andis kogu valdkonna investeeringutest 63%. Puidutööstuses investeeritakse veel mõõdukalt ehitamisesse ja ehitiste rekonstrueerimisele, näiteks investeeriti 2000. aastal 16 miljonit eurot, see moodustas puidutööstuse investeeringutest 36,5%, sellest ajast on küll osakaal langenud, kuid 2014. aastal investeeriti 45 miljoni euro eest. Väiksemal määral investeeritakse transpordivahenditesse, mis moodustasid 2011. aastal 11% kogu investeeringutest, kuid enamasti jääb investeeringute osakaal madalamale. Veel tehakse investeeringuid väiksel määral ehitiste soetamisesse ning ka maasse, bioloogilistesse varadesse pole sisuliselt investeeritud. (Statistikaamet 2017e, Statistikaamet 2017f).

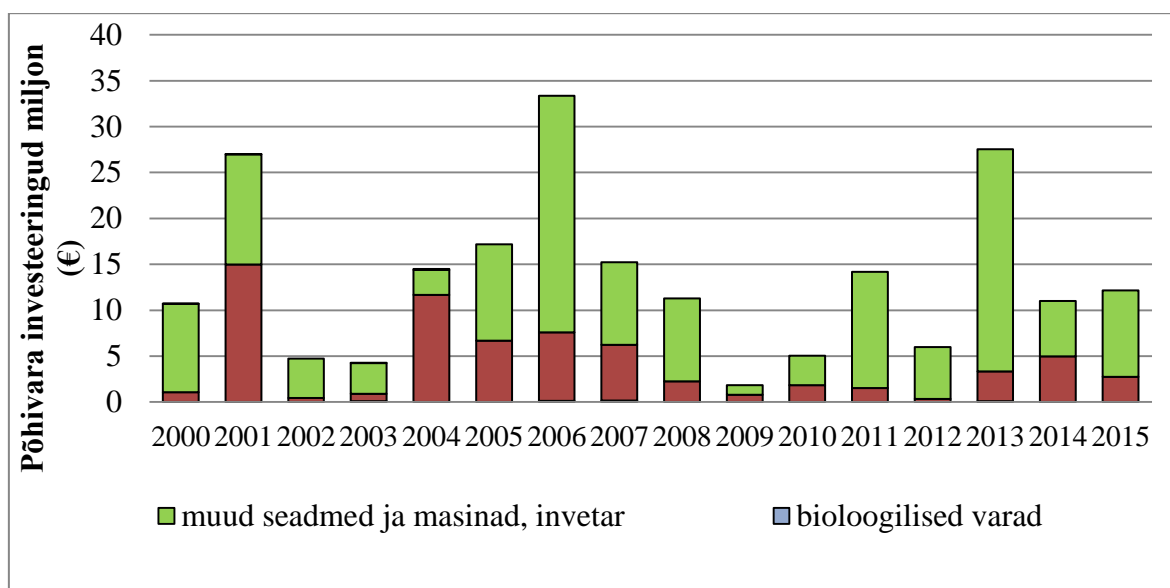
Joonis 4. Puidutööstuses materiaalse põhivara investeeringud jooksevhindades (miljon €) (Statistikaamet 2017e, Statistikaamet 2017f)

Paberi ja paberitoodete tootmises on materiaalse põhivara suurimad investeeringud alates 2000. aastast kuni 2015. aastani tehtud peamiselt kahte kohta, suurima investeeringuga on masinad ja seadmed ning sellele järgneb ehitamine ja ehitiste rekonstrueerimine. Paberi ja paberitoodetesse on sellel sajandil investeeritud kolmel aastal märkimisväärselt rohkem, kui teistel. Masinatesse ja seadmetesse investeeriti 2001. aastal 12 miljoni euro eest, mis moodustas paberi ja paberitoodete investeeringutest 44%. 2006 aastal investeeriti 26 miljoni euro eest (joonis 5.), mis moodustas investeeringutest 73% ning 2013. aastal investeeriti 25

miljoni euro eest, mis moodustas 87% kogu paberi ja paberitoodete investeeringutest. (Statistikaamet 2017e, Statistikaamet 2017f)

Ehitamisesse ja ehitiste rekonstrueerimisse investeeriti 2001. aastal 15 miljonit eurot, osakaaluga 55%. 2006. aastal investeeriti 7,4 miljonit eurot ja 2013. aastal vaid 3,2 miljonit. Ehitistesse ja ehitiste rekonstrueerimisse investeeriti märkimisväärselt veel ka 2004. aastal mil investeeriti 11,6 miljonit eurot, siis moodustasid ehitised ja ehitiste rekonstrueerimine kogu paberi ja paberitoodete tootmise investeeringutest 79,5%. (Sealsamas)

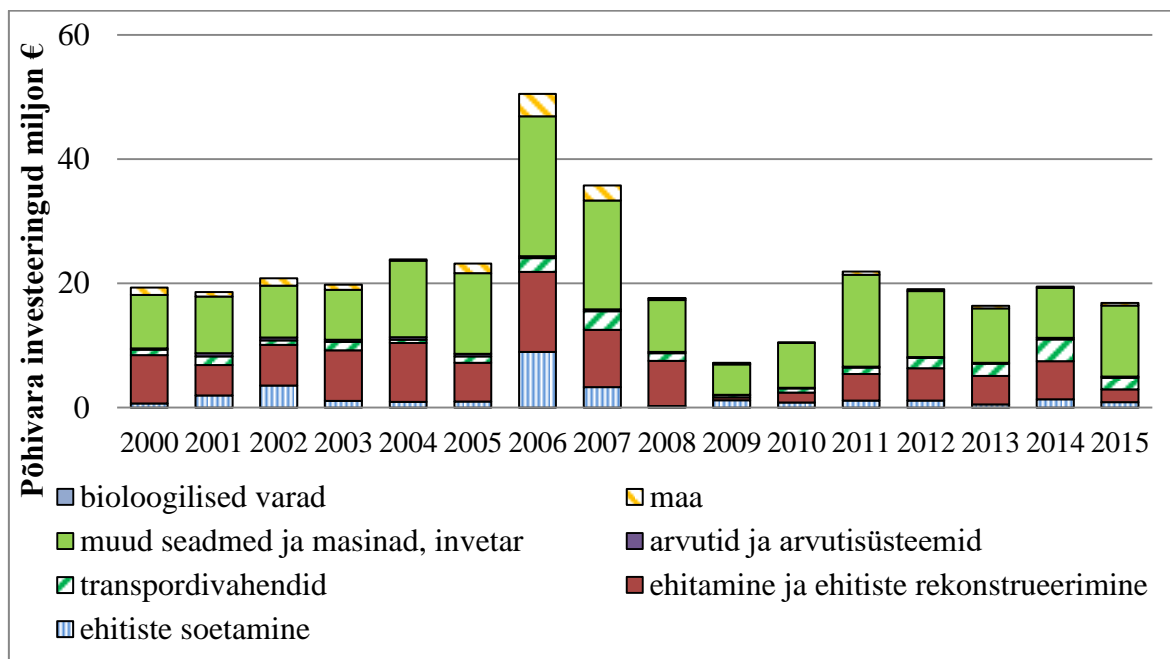
Peale suuremat investeeringut 2006. aastal hakkasid investeeringud langema, ning kui Eestit tabas majanduskriis, siis oli paberi ja paberitoodete tootmise investeeringute maht vaid 2 miljonit eurot. Peale seda on suuremad investeeringud toimunud jällegi tsükliliselt (joonis 5.) (Sealsamas)

Joonis 5. Paberi ja pabertoodete investeeringud põhivarasse jooksevhindades (miljon €) (Statistikaamet 2017e, Statistikaamet 2017f)

Mööblitööstuse investeeringud on alates 2000. aastast väikeste langustega ja tõusudega püsinud 20 miljoni euro juures. 2006. ja 2007. aastal investeeriti mööblitööstuses suurelt, eelkõige masinatesse ja seadmetesse, kuid oma osa oli ka ehitamisel ja rekonstrueerimisel, ehituste soetamisel ning territooriumi soetamisel. 2008. aastal tabas mööblitööstust ülemaailmne majanduskriis ning 2009. aastal investeeriti mööblitööstuse põhivarasse vaid 7,3 miljonit eurot. 2011. aastaks oli saavutatud investeeringutega jälle 20 miljoni euro piir.

14,4 miljoni euro (joonis 6.) eest investeeriti seadmetesse ja masinatesse (66% kogu mööblitööstuse investeeringutest) ning 4,3 miljoni eest ehitamisesse ja rekonstrueerimisse (19%) Alates 2011. aastast on investeeringud natuke langenud, kuid kõige rohkem investeeritakse jätkuvalt seadmetesse ja masinatesse millele järgnevad osakaalult investeeringud ehitusse ja rekonstrueerimisse. 2015. aastal investeeriti 17,5 miljoni euro eest, mis andis kogu mööblitööstuse investeeringutes 65,5%. (Statistikaamet 2017e, Statistikaamet 2017f)

Joonis 6. Mööblitööstuse investeeringud põhivarasse (miljon €) (Statistikaamet 2017e, Statistikaamet 2017f)

3.1.3 Põhivara investeeringute osakaal sisemajanduse koguproduktis

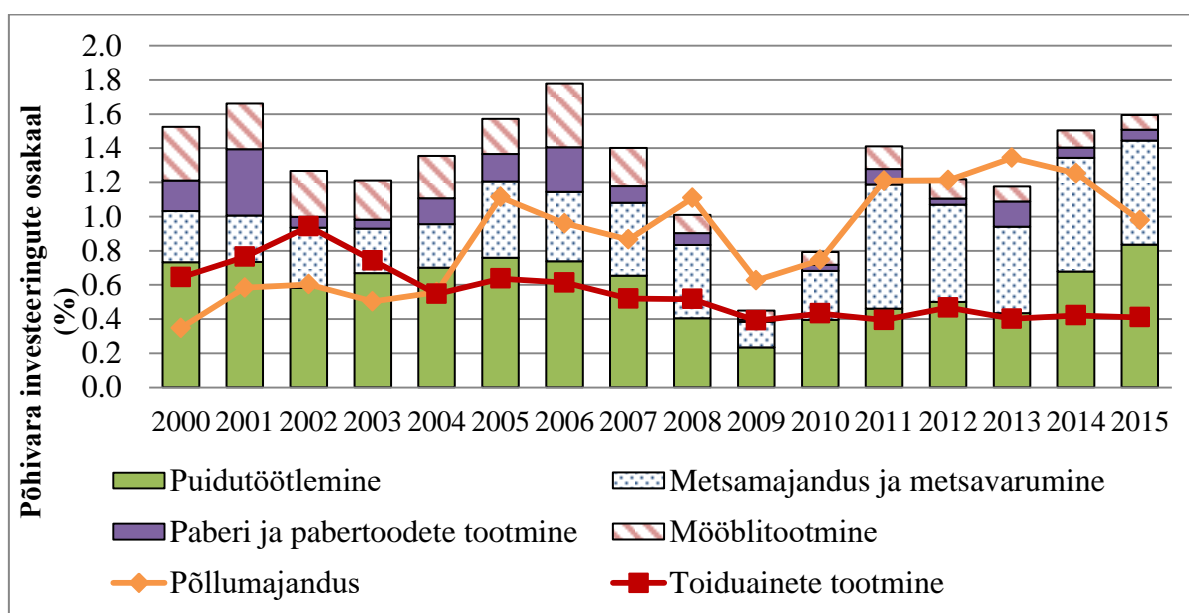
Eesti metsa- ja puidusektori investeeringute osakaal kogu SKP-st oli 2000. aastal 1,5%. See tähendab, et kui Eesti metsa- ja puidusektori lisandväärtus on SKP-st 5,3% (nagu see oli 2000. aastal), siis lisaks sellele investeeritakse ise veel 1,5% ulatuses põhivaradesse. 2001. aastal tõusid metsa- ja puidusektori investeeringud 1,7%-ni SKP-st., peale mida põhivara investeeringute osakaal langes kuni 2003. aastani ning siis tõusis kuni 2006. aastani, mil investeeringud moodustasid 1,8% kogu SKP-st. 2006. aastale järgnes jälle langus, ning 2009. aastal investeeriti vaid 0,4% SKP-st. 2010. aastal veel taastuti, kuid juba 2011. aastal

investeeringute osakaal tõusis 1,4%-ni SKP-st. 2014. ja 2015. aastal moodustasid investeeringud SKP-st 1,5% ja 1,6%. (joonis 7.) (Statistikaamet 2017e, Statistikaamet 2017f, Eurostat 2017i).

Puidutöötlemise põhivara investeeringud on moodustanud kõige rohkem sisemajanduse koguproduktist 2005. ja 2015. aastal (0,8%). Kõige vähem moodustasid investeeringud SKP-st 2009. aastal. (Sealsamas)

Metsa- ja puidusektori põhivara investeeringute osakaalu põllumajandusega moodustas 2012. aastal võrdselt 1,2% sisemajanduse koguproduktist. 2013. aastal oli põllumajanduse investeeringute osakaal juba kõrgem (1,3%). Varasemalt põllumajanduse investeeringud moodustanud SKP-st väiksema osa. 2001-2004 moodustasid põhivara investeeringud SKP-st 0,6% (Sealsamas).

Toiduainetööstuse investeeringute osakaal SKP-st on küll metsa ja puidusektorist madalam kuid 2001-2004 aastani moodustas investeeringute osakaal kõrgema taseme kui puidutöötlemine, samuti oli osaksal suurem. 2001. aastal, mil toiduainete tootmise investeeringud moodustasid 0,8% SKP-st ning 2015. aastaks oli see langenud 0,4%-ni. (Sealsamas)

Joonis 7. Põhivara investeeringute osakaal sisemajanduse koguproduktist (%) (Statistikaamet 2017e, Statistikaamet 2017f)

3.2 Põhivara investeeringud lähiriikides

3.2.1.Puidutööstuse materiaalse põhivara investeeringud lähiriikides

Puidutööstuse, paberi ja pabertoodete ning mööblitööstuse põhivara investeeringuid Eestis ja tema naaberriikides aastatel 2000-2015 on olnud erineva suurusega. Läti teeb kõige suuremaid investeeringuid puidutööstuses puidutöötlemisse. Läti investeeris puidutöötlemisse 2000 aastal 110 miljonit eurot. Alates 2003. aastast kuni 2008.aastani tõusid investeeringud 135 miljoni euro pealt 369 miljon euroni, ehk rohkem kui 2,5 korda. 2009. aastal langesid investeeringud 75 miljoni euroni. Peale seda on puidutööstuse investeeringud kasvanud, kuid üle 167 miljoni euroni pole enam investeeringud küündinud. 2015. aastal investeeriti 135 miljoni euro eest. (joonis 8.) (Eurostat 2017a, Eurostat 2017b, Eurostat 2017c, Eurostat 2017d)

Peale puidutöötlemise investeeritakse veel paberi ja paberitootmisse ning mööblitootmisesse. Paberi ja paberitoodetesse investeeriti 2000. aastal 5 miljoni euro eest (4% kogu Läti puidutööstuse investeeringutest), 2007. aastal olid investeeringute mahud tõusnud 14,7 miljoni euroni 2015. aastal investeeriti puidutöötlemises 6,8 miljoni eurot (5%). (Sealsamas)

Mööblitööstusse investeeriti 2000. aastal 8 miljonit eurot (8%). 2007. aastaks kasvasid investeeringud 54 miljoni euroni (15%), kuid 2009. aastal investeeriti vaid 6. miljoni euro eest (7%). Peale seda ei ole enam mööblitööstuses investeeringud üle 11 miljoni euro piiri ületanud. 2015. investeeriti Lätis mööblitööstusesse 11 miljoni euro (8%) eest. (Sealsamas) Leedu investeeris 2000. aastal puidutööstusesse 34 miljonit eurot. 2014. aastaks investeeriti 159 miljonit eurot. 2015. aastal investeeringud natukene langesid, ning investeeriti 133 miljoni euro eest (joonis 8.). (Sealsamas)

Nii nagu Lätis, nii ka Leedus investeeritakse kõige rohkem puidutööstusest puidutöötlemisse. 2000. aastal investeeriti Leedus puidutöötlemisse 22 miljonit eurot (65%

kogu puidutööstusest). Peale 2009. aasta majanduskriisi on investeeritud kõige suuremalt 2013. ja 2014. aastal, kui investeeriti vastavalt 68 miljoni (45%) ja 67 miljoni euro (42%) eest. 2015. aastal investeeriti puidutöötlemisse 49 miljonit eurot (37%) (Sealsamas)

Nii nagu Eestis ja Lätis nii ka Leedus investeeritakse mööblitööstusesse rohkem, kui paberi ja paberitoodetesse. 2000. aastal investeeriti mööblitööstusesse 10 miljonit eurot (29%). Mööblitööstuse investeeringud kasvasid kuni 2006. aastani, mil investeeriti 69 miljoni euro eest (69%). Peale mida järgnes langus, ning 2009. aastal investeeriti vaid 16 miljoni euro (25%) eest. Järgnevatel aastatel investeeringud taastusid, kuid 2006. aasta taset pole saavutatud. Peale kriisi investeeriti kõige rohkem 2011. 2014. ja 2015. aastal. 2011. aastal investeeriti 53 miljoni (38%), 2014. aastal 51 miljoni (32%) ning 2015 aastal 52 miljoni euro (39%) eest. (Sealsamas)

Paberi ja paberitoodete tootmisele investeeriti Leedus 2000. aastal vaid 2 miljonit eurot (6%), 2001. aastal investeeriti juba 8 miljonit (13%), ning tõus jätkus kuni 2007. aastani, mil investeeriti 24 miljoni euro (12%) eest. Alates 2013. aastast on paberi ja paberitoodete investeeringud ületanud investeeringute osakaalu varasemaga võrreldes. (Sealsamas)

Soome puidutööstuses investeeriti 2000. aastal 1,02 miljardi euro eest. 2001. aastal investeeringute maht tõusis 2,15 miljardi euronit ning langes 2002. aastaks 1.04 miljardini. Majanduskriisist ei jäänud puutumata ka Soome, ning 2009. aastal investeeriti vaid 0,42 miljardi eest. 2010-2014 investeeringud küll natuke tõusid, kuid jäid siiski väga madalale tasemele. Alles 2015. aastal investeeriti Soome puidutööstuses jälle üle ühe miljardi euro. (joonis 8.) (Sealsamas)

Kui Eesti puidusektori investeeringute osakaal on üsna sarnane Baltimaadega, siis meie põhjanaabrid investeerivad paberi ja paberitoodete tootmisesse tunduvad rohkem, kui puidutööstlusesse. Tohutuid investeeringuid tehti Soomes paberi ja paberitoodete tootmisesse 2001. aastal. 2001 aastal tõusid investeeringud 1,78 miljardi (83%) euronit. Pärast 2001. aastast ei ole enam Soome paberi ja paberitoodete investeeringud nii kõrgele küündinud. 2002. aastal investeeringud paberi ja paberitoodete tootmisel langesid tagasi 2000. aastate tasemele. 2009. aasta majanduskriisi ajal langesid paberi ja paberitoodete investeeringud 244 miljoni euronit (58%). 2010. aastal hakkasid investeeringud kasvama ning kasvasid kuni

2012. aastani. Suuri investeeringuid tehti veel 2015. aastal, kui investeeriti 784 miljoni euro eest (78%) (Sealsamas)

Paberi ja paberitoodete toomisele järgneb investeeringute mahult puidutöötlemine. 2001 aastal ei investeeritud suurelt vaid puidu ja paberitootmisesse vaid ka puidutöötlemisse investeeriti 329 miljonit eurot (15%). Nii suurelt ei ole Soome enam peale 2001. aastast puidutöötlemisse investerinud. 2002- 2008 aastani investeeriti puidutöötlemisse keskmiselt 250 miljoni euro eest igal aastal. Alates 2009. aasta majanduskriisist kuni 2014. aastani ei ületanud puidutöötlemise investeeringud enam 200 miljoni piiri. 2015. aastal suudeti 200 miljoni piir jälle ületada, ning investeeriti 202 miljoni euro (20%) eest (Sealsamas)

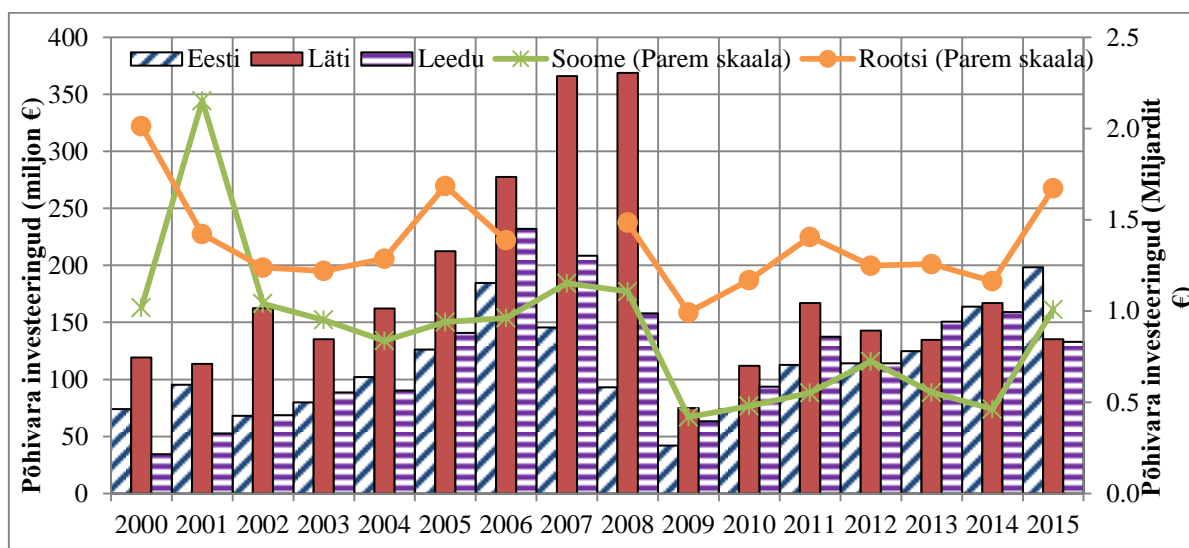
Mööblitööstuse investeeringud annavad Soome puidutööstuse investeeringutest vaid väikese osa. 2000. aastal investeeriti 70 miljoni euro (7%) eest. Alates sellest ajast on ka investeeringud langenud. 2015. aastal investeeriti Soome mööblitööstuses 23 miljoni euro (2%) eest. (Sealsamas)

Rootsis investeeriti 2000. aastal 2.01 miljardi euro eest. 2003. aastaks investeeringud langesid 1,22 miljardi euronile ning siis tõusid jälle 2015. aastaks 1.68 miljardini. Sarnaselt Soomele investeerib ka Rootsi puidutööstuses kõige rohkem paberi ja paberitoodete tootmisele. Nagu ka Soome, nii ka Rootsi investeeris 1990. aastatel pea igal aastal paberi ja paberitootmisesse üle ühe miljardi euro. Kõige rohkem investeeriti 1996. aastal - 1,5 miljardi euro eest. 2000. aastal investeeriti 1,4 miljardi euro (70%) eest. 2009. aastal, kui maailma tabas kriis investeeriti Rootsi paber ja paberitoodete tootmisesse 582 miljonit eurot (59%). Pärast majanduskriisi on investeeringud jällegi tõusma hakanud ning 2015. aastal investeeris Rootsi paber ja paberitoodete tootmisesse juba rohkem, kui alates 2000. aastast on investeeritud, ehk 1,3 miljardit eurot (79%) (Sealsamas)

Rootsi puidutööstus investeeris 2000. aastal 461 miljonit eurot (23%) ning sellel tasemel on investeeringud püsinud kuni 2006. aastani. Investeeringud tõusid 2010. ja 2011. aastal, mil investeeriti 493 miljonit eurot (42%) ja 517 miljonit eurot (37%). Alates sellest ajast on investeeringud langenud, ning 2015 investeeriti puidutööstusesse 289 miljonit eurot (17%) (Sealsamas)

Nagu Soomes, nii ka Rootsis investeeritakse puidutööstuses kõige vähem mööblitööstusesse. 2000. aastal investeeriti mööblitööstuse materiaalsesse põhivarasse 151 miljonit eurot (7%)

ning 2015. aastal investeeriti mööblitööstuse materiaalsesse põhivarasse 65 miljonit eurot (4%) (Sealsamas)

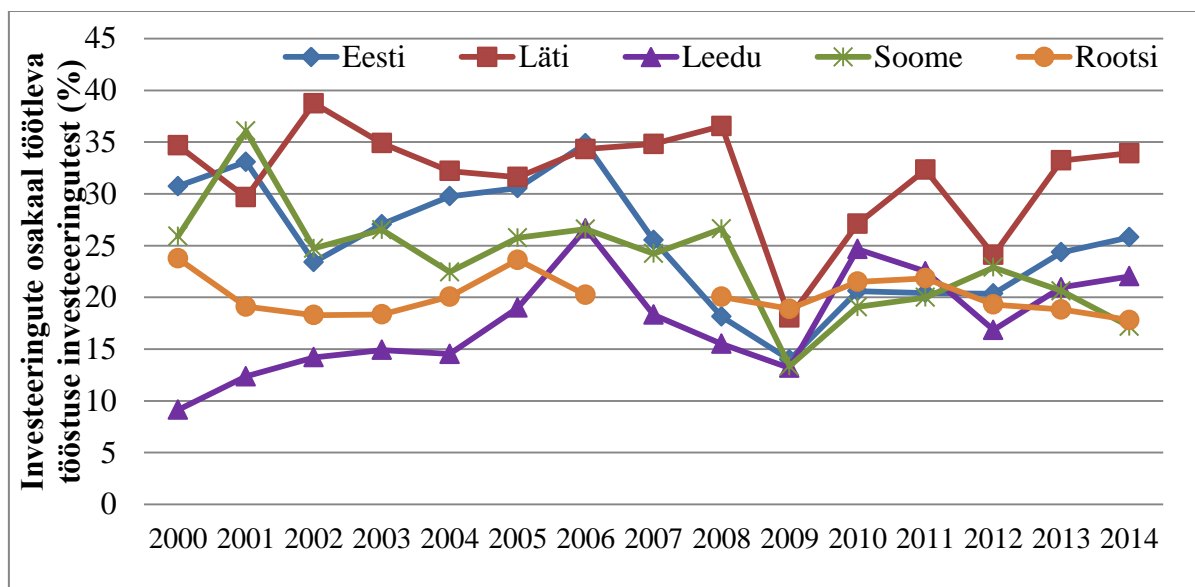
Joonis 8. Puidusektori (puidutööstuse, paberi ja paberitoodete, mööblitööstuse) põhivara investeeringud (miljon €) (Eurostat 2017a, Eurostat 2017b, Eurostat 2017c, Eurostat 2017d)

3.2.2 Puidutööstuse materiaalse põhivara investeeringute osakaal lähiriikides

Kui Võrrelda Eestit, Lätit, Leedut. Soomest ja Rootsit siis Baltimaades investeeritakse kõige rohkem puidutööstlusesse, põhjamaad aga paberi ja paberitoodete tootmisesse. Kõige suuremad investeeringuid teeb Rootsi, kellele järgneb Soome ning Baltimaadest ületas kuni 2015. aastani investeeringutes teisi Läti, kuid 2015. aastal investeeris Lätist rohkem Eesti. Leedu ja Eesti on investeerinud üsna võrdselt. (Eurostat 2017a, Eurostat 2017b, Eurostat 2017c, Eurostat 2017d)

2000. aastal moodustasid Läti puidutööstuse investeeringud töötleva tööstuse investeeringutest 34,7%. Lätile järgnes Eesti, kes andis töötleva tööstuse investeeringutest kokku 30,7%. Soome osakaal töötleva tööstuse investeeringutest oli 26%, Rootsil 24% ning Leedul vaid 9%. Investeeringute osakaal on püsinud puidutööstluses võrreldes töötleva tööstusega enamvähem aastalt aastale samal tasemel. 2009. aastal oli puidutööstuse investeeringud töötlevast tööstuse Leedus, Eestis, Soomes 13-14% vahel, ning Lätis ja Rootsis 18%. Alates 2010. aastast on puidutööstuse investeeringute osakaal taas tõusnud. Läti puidutööstuse investeeringud on kõige suuremad töötlevast tööstusest. 2014. aastaks on Eesti puidutööstuse investeeringud tublisti kosunud ning andsid 25% kogu töötleva tööstuse

investeeringutest. Samuti on 2014. aastaks Leedu osakaal tõusnud andes töötleva tööstuse investeeringutest 22%. Kõige madalamal tasemel on Soome ja Rootsi, mis moodustavad töötleva tööstuse investeeringutest vastavalt 17,2% ja 17,8%. (joonis 9.) (Sealsamas)

Joonis 9. Puidutööstuse investeeringute osakaal (%) töötleva tööstuse investeeringutest (Eurostat 2017a, Eurostat 2017b, Eurostat 2017c, Eurostat 2017d)

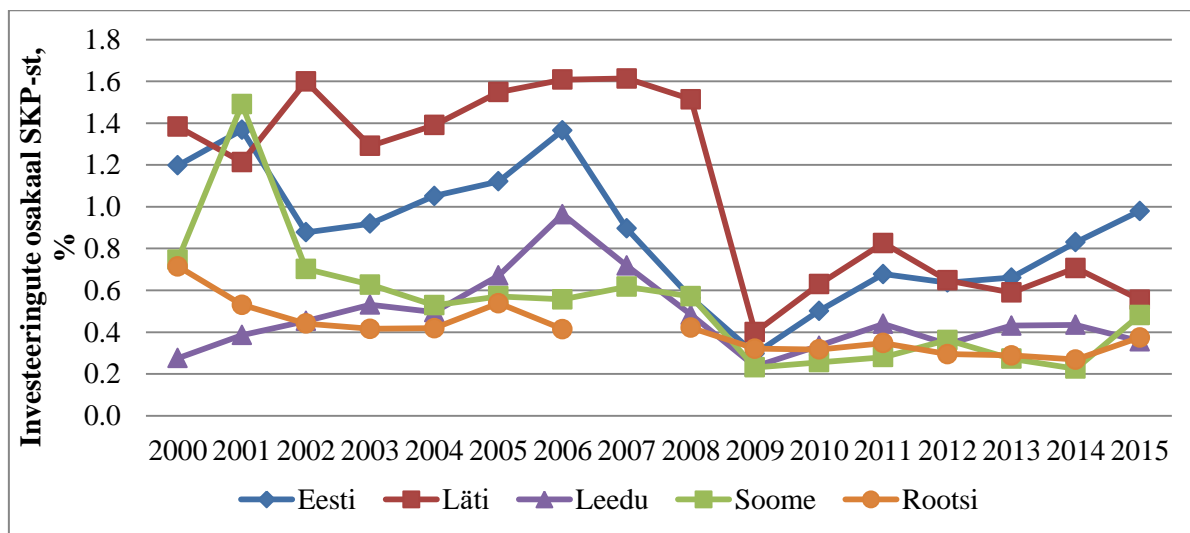
Võrdleme nüüd kui suure osakaalu moodustab materiaalse põhivara investeeringute maht sisemajanduse koguproduktist (edaspidi SKP), et saada paremat ülevaadet, kui suured on antud riikides investeeringute osakaal. Läti puidutööstuse investeerib SKP-st kõige rohkem. 2000. aastal moodustasid puidutööstuse investeeringud 1,4% SKP-st, 2002., 2006., 2007. aastal investeeriti 1,6% SKP-st. 2008 oli investeeringute osakaal veel 1,5%, kuid 2009. aastaks investeeriti materiaalsesse põhivarasse vaid 0,4% SKP-st. 2010. aastal investeeringute osakaal SKP-st tõusis 0,6%-ni ning 2011. aastal 0,8%. 2012. aastal langes investeeringute osakaal SKP-st 0,6%-ni ning oli seda ka 2015. aastal. (Eurostat 2017a, Eurostat 2017b, Eurostat 2017c, Eurostat 2017d, Eurostat 2017i)

Eesti puidutööstus investeeris SKP-st 2000. aastal 1,2%. 2001. aastal tõusis osakaal 1,4%-ni ning 2002. aastal osakaal langes 0,9%-ni. Järgmised viis aastat investeeringud tõusid ning 2006. aastal investeeriti 1,4% SKP-st. Peale 2006. aastat investeeringute osakaal jällegi langes, ning 2009. aastal investeeriti SKP-st vaid 0,3%. Langusele on järgnenud tõus ning 2015. aastal oli investeeringute osakaal SKP-st juba 1%. Alates 2013 aastast on Eestis investeeringute maht SKP-st suurem kui Soomes, Rootsis, Lätis ja Leedus. (Sealsamas)

Rootsi puidutööstuse investeeringute maht SKP-st oli 2000. aastal 0,7%, kuid langes 2002. aastal 0,4%-ni ning osakaal säilis kuni 2008. aastani. 2009. aastal puidutööstuse investeeringute osakaal langes veelgi ning kuni 2014. aastani oli investeeringute osakaal SKP-st 0,3%. 2015. aastal osakaal tõusis 0,4%-ni. (Sealsamas)

Soome investeeringute osakaal SKP-st oli 2001. aastal suurem Rootsist ning Baltimaadest, kuid langes siis Eestist ning Lätist allapoole. 2001. aastal oli Soome puidutööstuse investeeringute osakaal SKP-st 1,5%, järgmisel aastal langes 0,7%. 2009. aastal langes Soome puidutööstuse materiaalse põhivara investeeringute osakaal 0,2%-ni. (joonis 10.) Kui vaadata üldse Soome investeeringuid peale 2009. aastat siis võib öelda, et Soome puidutööstus elas majanduskriis väga tugevalt üle ning esimesed taastumismärgid on nähtavad alles 2015. aastast, samal aastal tõusis ka investeeringute osakaal SKP-st 0,5%-ni, mis oli viimase kuue aasta kõrgeim. (Sealsamas)

Leedu puidutööstuse investeeringud SKP-st olid 2000. aastal 0,3% ning tõusid 2006. aasta 1%-ni SKP-st, kuid investeeringute osakaal langesid 2009. aastaks 0,2%-ni SKP-st. Järgnevad aastad on osakaal jällegi tõusnud, kuid investeeringute piiriks on jäänud 0,4%-SKP-st (joonis 10.) (Sealsamas)

Joonis 10. Eesti, Läti, Leedu, Soome ja Rootsi Puidutööstuse investeeringute osakaal SKP-st (%) (Eurostat 2017a, Eurostat 2017b, Eurostat 2017c, Eurostat 2017d, Eurostat 2017i)

3.3 Lisandväärtus

3.3.1 Lisandväärtus metsa- ja puidusektoris, toiduainete tootmises ning põllumajanduses

Eesti metsa- ja puidusektori lisandväärtus on 2000. aastast alates moodustanud kogu jooksevhindade lisandväärtusest keskmiselt 5% aastas. 2000. aastal oli metsa- ja puidusektori lisandväärtus jooksevhindades 328 miljonit eurot. Kõige suurema panuse lisandväärtusesse andis metsa- ja puidusektor 2001 ja 2002. aastal, kus lisandväärtuse osakaal oli metsa- ja puidusektoris kogu lisandväärtusest 6,2%. Metsa- ja puidusektori lisandväärtus tõusis 2000. kuni 2007. aastani, mil jooksevhindade lisandväärtus jõudis 706 miljoni euron. Metsa ja puidusektorit tabas langus 2009. aastal mil osakaal lisandväärtusest langes 3,9%-ni. Pärast seda hakkas osakaal taas tõusma. 2015. aastaks on metsa- ja puidusektori lisandväärtuse osakaal kogu lisandväärtusest jõudnud 5,2% ning jooksevhindades on see 921 miljonit eurot. (joonis 11.) (Statistikaamet 2017i)

Kõige suuremat lisandväärtust annab metsa- ja pudusektoris puidutöötlemine. Puidutöötlemine andis 2000. aastal lisandväärtusest 2,4%, mis jooksevhindades oli 130 miljonit eurot. 2003. aastaks oli lisandväärtuse osakaal tõusnud 2,7%-ni jooksevhindades oli see 207 miljonit eurot. 2007. Alates sellest ajast on puidutööstuse lisandväärtuse osakaal langenud ning saavutas oma madalaima taseme 2008. ja 2009. aastal, kui andis lisandväärtusest 1,8%. 2010. aastal hakkas osatähtsus jällegi tõusma ning 2015. aastaks on jõudnud 2,7%-ni ning jooksevhinnad olid tõusnud 478 miljoni euron. (Sealsamas)

Paberi ja paberitooted annavad metsa- ja puidusektori kogu lisandväärtusest kõige väiksema osa. 2000.-2015. aastani on lisandväärtus kõikunud 0,3-0,4% vahel. Ainuke erand oli 2010. aastal kui lisandväärtuse osakaal tõusis 0,5%-ni. 2010 aastal oli lisandväärtus 58 miljonit eurot ning 2015. aastaks langenud 49 miljonini. (joonis 11.) (Sealsamas)

Metsa- ja puidusektoris on lisandväärtust andnud rohkem kord metsamajandus ja metsavarumine, siis jälle mööblitööstus. Kui metsamajandus ja varumine andis rohkem lisandväärtust 2000. aastal, siis mööblitööstus on suuremat lisandväärtust andnud alates

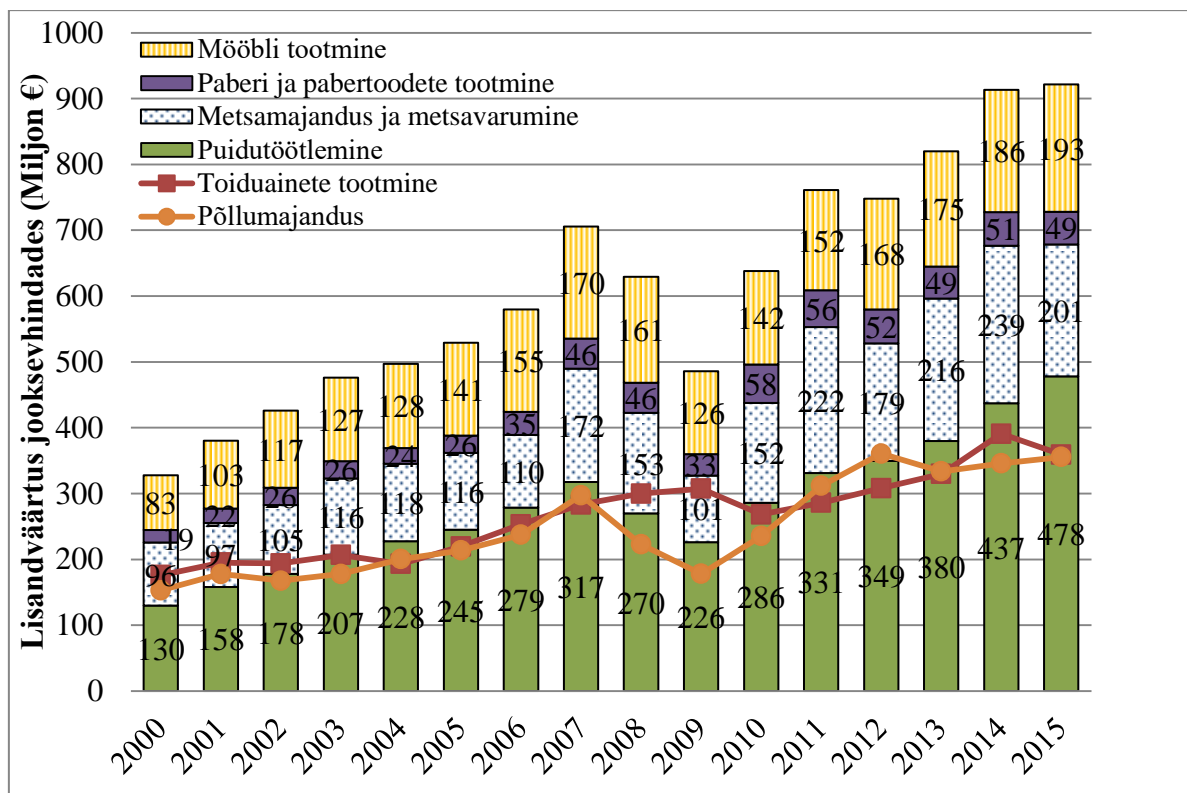
2001-2006. 2007. aastal andis lisandväärtust rohkem metsmajandus, kuid jällegi 2008 ja 2009 mööblitööstus. Peale 2009. aastat pole suutnud enam mööblitööstus suuremat lisandväärtust anda (Sealsamas)

Metsamajandus ja metsavarumise lisandväärtus 2000. aastal oli 96 miljonit eurot ning see moodustas kogu lisandväärtusest 1,7%. (Sealsamas)

Puidutööstus on üks suuremaid tööstuseid koos toiduainete ja joogi tootmisega töötlevas tööstuses ning tööstussektor annab kogu lisandväärtusest 15% (majandusülevaade 2016) siis antud juhul võrdleks ka toiduainete tootmist, teiste töötleva tööstuse valdkondadega, mis antud töös käsitletud. (Sealsamas)

Kui veel 1995. aastal sai toiduainete tootmise lisandväärtust võrrelda kogu Metsa- ja puidusektoriga, siis alates 2003. aastast on puidutöötlemine üksinda andnud rohkem lisandväärtust, kui toiduainete tootmine. Erinevalt metsa- ja puidusektorist, tabas toiduainetööstust majanduskriis aasta hiljem, ning jooksevhindade lisandväärtus langes 2009. aastal 307 miljoni euro pealt 2010. aastaks 268 miljoni euroni, andes lisandväärtusest 2,1%. 2013. aastaks olid jooksevhinnad saavutanud kriisieelse taseme ning 2014. aastaks andis toiduainete tootmise jooksevhindade lisandväärtus 391 miljonit eurot, kuid 2015. aastaks langes jooksevhindade lisandväärtus 359 miljoni euroni, (joonis 11.) ning moodustas kogu lisandväärtust taas 2,1%. (Sealsamas)

Võrreldes metsa- ja puidusektorit aga põllumajandusega siis jällegi iseseisvumise esimestel aastatel andis põllumajandus rohkem lisandväärtust kui metsa- ja puidusektor kuid nüüdseks on rollid vahetunud. Puidutööstus jõudis lisandväärtuse osakaaluga samale tasemele põllumajandusega 1998. aastal, kui mõlemad andsid lisandväärtussesse 2,2%. Alates 2013. aastast on puidutööstus suutnud osakaalu tõsta. üheks põhjuseks võib olla, et puidutöötlemine suutis kriisist kiiremini väljuda ning tööliste arv on kiiremini stabiliseerunud, kui põllumajanduses. (Sealsamas)

Joonis 11. Metsa- ja puidusektori, toiduainete ja põllumajandus lisandväärtus jooksevhindades Eestis (miljon €) (Statistikaamet: 2017i)

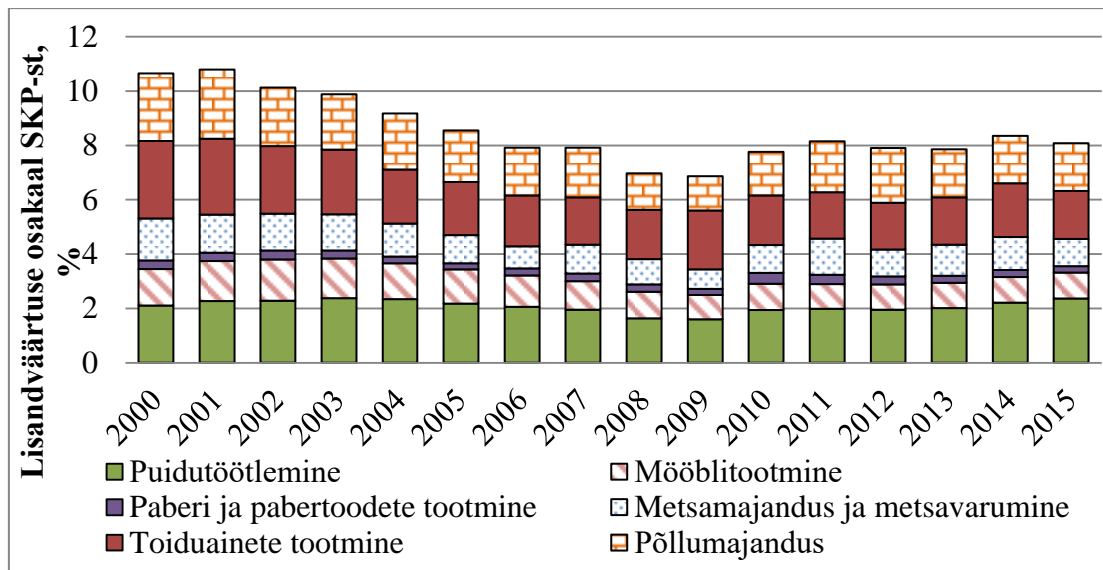
3.2.2 Lisandväärtuse osakaal sisemajanduse koguproduktis

2001. aastal investeeringu tõusid ning 2002. oli lisandväärtus oma kõrgemal tasemel. 2003 a hakkas lisandväärtuse osakaal SKP-st langema ning langes kuni 2006. aastani, nendel aastatel investeeringud tõusid. 2007.aastal lisandväärtuse osakaal võrreldes eelmise perioodiga natukene tõusis, põhjuseks võis olla suur põhivara investeeringute maht 2006. aastal. (vt joonis 1.) 2008 investeeringud langesid koos lisandväärtuse osakaaluga. Langus kestis kuni 2009. aastani. 2010 ja 2011 investeeringud tõusid nagu ka lisandväärtus. 2012 investeeringud ja SKP osakaal langesid, kui 2013. investeeringud püsisid eelmise aastaga samal tasemel, siis SKP osakaal mõneti tõusis. 2014. investeeringud tõusid ning ka lisandväärtuse osakaal SKP-sse tõusis peale kriisi kõrgeimale, kui varem. kuid 2015. lisandväärtus juba langes, kuid investeeringud jätkasid tõusu. (Statistikaamet 2017i, Statistikaamet 2017e, Statistikaamet 2017f, Eurostat 2017i)

Metsa- ja puidusektori lisandväärtus andis SKP-st 2000. aastal 5,3%. 2002 ja 2003. aastal tõusis lisandväärtus ning moodustas SKP-st 5,5%. Alates 2004. aastast hakkas osakaal SKP-st langema ning langes kuni majanduskriisini, mil osakaal SKP-st oli 3,4%. 2010. aastast hakkas kriis leevenema, ning aasta lõpuks andis metsa ja puidusektor investeeringute osakaalust juba 4,3%. 2011. aastal tõusis lisandväärtuse osakaal SKP-st 4,6%-ni. 2012. ja 2013. aastal oli lisandväärtuse osakaal SKP-st vastavalt 4,2% ja 4,3%. Lisandväärtuse osakaal hakkas taas tõusma 2014. aastal, mil osakaal tõusis 4,6%-ni ning sama osakaal säilis ka 2015. aastal. (Statistikaamet 2017i, Eurostat 2017i)

Puidutöötlemises on lisandväärtus SKP-st tõusnud 2015. aastaks peaaegu 2003. aasta tasemele, mis moodustas SKP-st 2,38%. (joonis 12.) 2014 ja 2015. aastal tehti just puidutöötlemisse suuri investeeringuid ning see annab lootust, et just puidutöötlemise sektor suudab kasvatada oma lisandväärtuse osakaalu SKP-st kõrgemale, kui see on olnud alates 2000. aastast. SKP osakaal on langenud metsamajanduses ja metsavarumises ning mööblitööstuses, see on ka põhjus, miks enam ei ole suudetud SKP-st päris 5% moodustada. Kuna investeeringuid tehakse kõige rohkem puidutöötlemises, siis on ka selge, et just puidutöötlemise osakaal SKP-s kasvab. (Sealsamas)

Toiduainete tootmise lisandväärtus andis 2000. aastal SKP-st 2,85%, kuid on 2015. aastaks kahanenud 1,8%-ni. Põllumajanduse lisandväärtus SKP-st oli 2000. aastal 2,55% ning 2015. aastaks oli langenud 1,8%. Võrreldes kriisi aegadega on lisandväärtuse osakaal tõusnud põllumajanduses, kuid toiduainetööstuses on lisandväärtuse osakaal SKP-st langenud 2015. aastal väiksemaks, kui seda oli kriisi ajal. 2000. aastal andis metsa- ja puidusektori lisandväärtus koos põllumajandusega ja toiduainete tootmisega natuke üle 10% kogu SKP-st, kuid 2015. aastal on lisandväärtuse osakaal langenud 8%-ni. (Sealsamas)

Joonis 12. Lisandväärtuse osakaal sisemajanduse koguproduktist (%) (Statistikaamet 2017i, Eurostat 2017i)

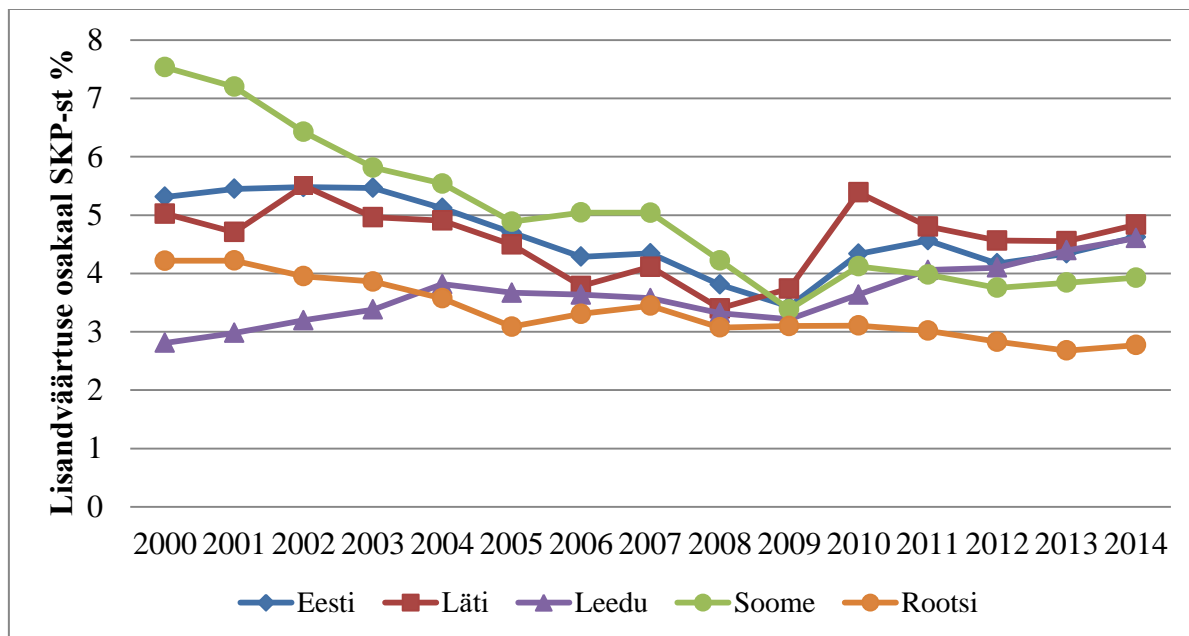
2000-2009. aastani oli Soome metsa- ja puidutööstuse lisandväärtuse osakaal võrreldes Rootsi ja Baltimaadega kõige suurem. 2000. aastal panustas Soome metsa- ja puidutööstus SKP-sse 7,2%. Järk-järgult on osakaal langenud ning 2014. aastal andis Soome lisandväärtus SKP-st 4%.(joonis 13.) Soomes on langenud metsa- ja puidutööstuse osakaal sisemajanduse koguprodukti madalamale tasemele kui see on Eestis, Lätis ja Leedus. (Eurostat 2017i, Eurostat 2017e)

Võrreldes teiste riikidega, siis Eesti metsa- ja puidutööstuse lisandväärtus andis, kuni majanduskriisini Soome järel kõrgemat lisandväärtust sisemajanduse koguproduktist. (Sealsamas)

Peale majanduskriisi on tõusnud Läti metsa- ja puidusektori lisandväärtuse osakaal SKP-st kõrgemale, kui teistes lähiriigid. 2010. aastal andis Läti lisandväärtus 5,4% SKP-st. 2014. aastaks on osakaal natuke langenud, ning lisandväärtus moodustas 4,8% SKP-st.

Leedu metsa- ja puidusektori lisandväärtus andis 2000. vaid 2,81% Leedu SKP-st, kuid on tänaseks tublisti kasvanud ning metsa ja puidusektori lisandväärtus annab 4,6% kogu SKP-st. (Sealsamas)

Kui Leedu SKP tõusis, siis Rootsi metsa- ja puidusektori lisandväärtus on alates 2000.ndast aastast põhimõtteliselt ainult langenud, 2000. aastal oli lisandväärtuse osakaal SKPst 4,22% ning 2014. panustas Rootsi metsa- ja puidusektori lisandväärtus SKP-st 2,8% . (Sealsamas)

Joonis 13. Eesti, Läti, Leedu, Soome ja Rootsi metsa- ja puidusektori lisandväärtuse osakaal (%) SKP-st (Eurostat 2017i, Eurostat 2017e)

3.4 Metsa- ja puidusektori, toiduainet tootmise ja põllumajanduse tööga hõivatute osakaal Eestis ning lähiriikides

Metsa- ja Puidusektor andis Eestis tööd 2000. aastal 45 tuhandele inimesele mis oli 7,6% kogu tööga hõivatutest, Töölise arv tõusis igal aastal, kuni 2003. aastal jõudis tööga hõivatute arv 49 800-ni, see moodustas 8,2% kogu tööga hõivatutest. Alates 2004. kuni 2009. aastani on tööga hõivatute arv koguaeg langenud. 2009. aastal kaotas töö ligemale 6200 inimest, sel ajal moodustas puidusektori tööga hõivatute osakaal kogu riigi töötajate arvust 5,5%. Alates 2009. aastast on tööga hõivatute osakaal järk-järgult tõusnud ning 2015. aastal oli hõivatute osakaal 5,8%. 2015. aasta andmete järgi oli Eestis kokku 585 300 tööga hõivatud isikut. Metsa- ja puidusektoris oli tööga hõivatute isikute arv aga 39 200. (Eurostat 2017f)

Kõige suurem tööandja metsa- ja puidusektoris on puidutöötlus, mis annab tööd rohkem, kui 50% kogu metsa- ja puidu sektorist. Kõige raskemalt elas kriisi üle just metsa- ja puidusektoris puidutöötlemine, sellepärast on ka tööga hõivatute arv nii tõsiselt langenud. Puidutöötlemine on kogu tööga hõivatute osakaalust moodustanud alates 2000. aastast kogu töötlevast tööstusest 12-15%, kõige madalam oligi see 2000. aastal ning peale seda on osakaal järk-järgult suurenenud ning 2015. aastal jõudis 5,6%-ni. Koos paberi- ja paberitoodetega ning mööblitootmisega on osakaal kõikunud 22-23% juures. Enne kriisi suutis tööga hõivatute osakaal tõusta ka 24,5%-ni kuid langes peagi tagasi 23% juurde (joonis 14.) (Sealsamas).

Metsa- ja puidusektoris on tööga hõivatute osakaal suur ka mööblitööstus, mille tööga hõivatute osakaal on järk-järgult langenud, kuid moodustab 2015. aasta seisuga siiski 25% kogu metsa- ja puidusektori tööga hõivatute osakaalust. 2000. aastal oli mööblitööstuses tööga hõivatuid 12 800 ning see moodustas puidusektori osakaalust 38,5%. Peale seda on osakaal ka koguaeg langenud, ning tööga hõivatuid oli 2015. aastal 11 400 (Sealsamas).

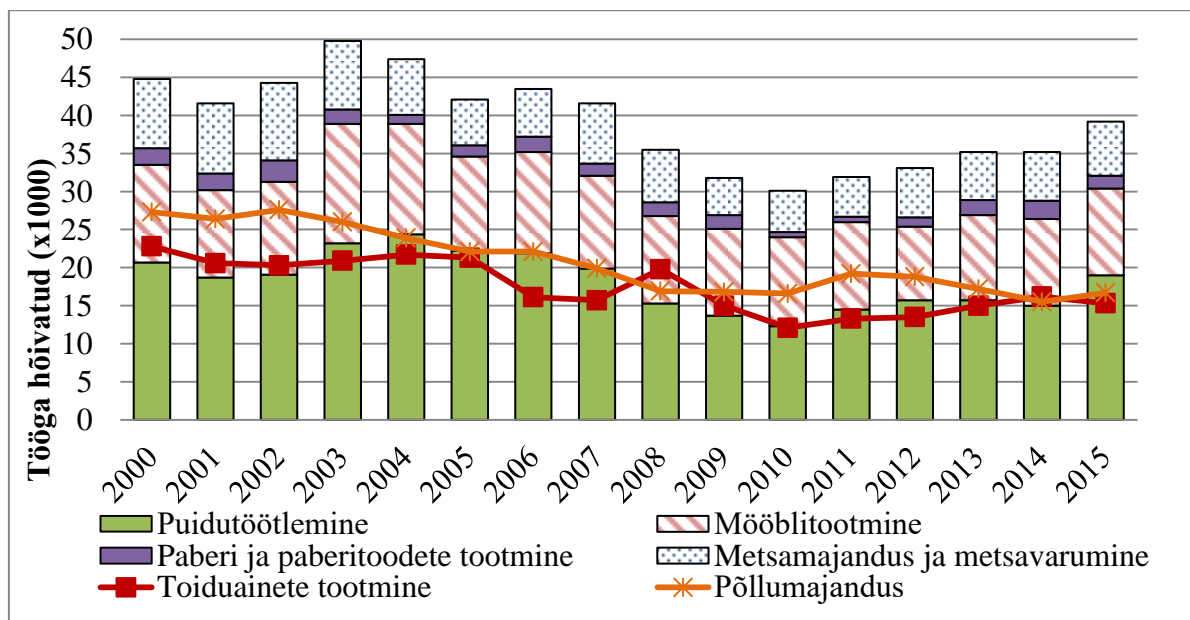
Paberi ja pabertoodete tootmise tööga hõivatute osakaalust on metsa- ja puidusektori aastatel 2000-2015 püsinud 5% juures. Keskmiselt töötab paberi- ja paberitaoliste toodete tootmise protsessis 2000 inimest. (Sealsamas)

Kui 2000. aastal oli metsamajandusega hõivatuid 9100, siis nüüdseks on see jõudnud 7100-ni. 2000. aastal oli metsamajanduse tööga hõivatute osakaal kogu metsa- ja puidusektorst 10%, kuid tänaseks päevaks on see jõudnud 17% juurde. (Sealsamas)

Puidutöötlemise tööga hõivatute arv on peale kriisi suutnud taastuda kiiremini, kui seda on teha suutnud toiduainete tootmine ning põllumajandus. Kui veel 2000. aastal oli tööga hõivatuid põllumajandusega rohkem kui puidutöötlemises, siis 2015. aastaks on puidutöötlemise tööga hõivatute arv kasvanud 2300 inimese võrra. Ka toiduainetööstus on tööga hõivatute arv languses, kui veel 2000. aastal oli hõivatute osakaal toiduainetööstuses 22 800 inimest, siis nüüdseks on see langenud 15 300 inimeseni. (Sealsamas)

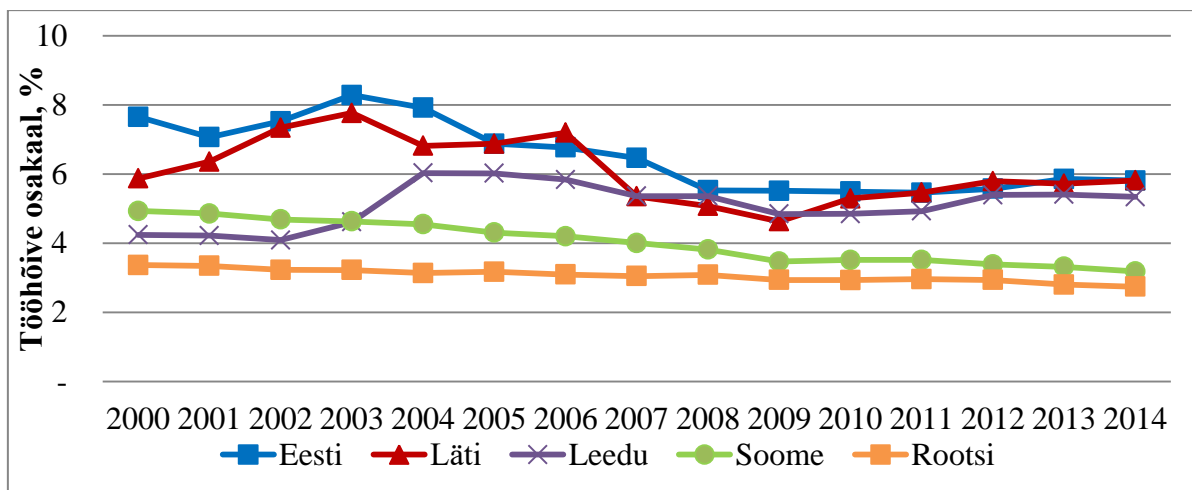
2002. ja 2003. aastal tõusid nii investeeringud kui ka tööga hõivatute osakaal. 2004. aastast hakkas tööga hõivatute arv langema, kuid investeeringud jätkusid tõusu veel kuni 2006. aastani. ning alustasid siis ja langust. Nii tööga hõivatute, kui ka investeeringud langesid kuni 2009. aastani, peale mida kasvasid investeeringud järgneva kahe aastaga pea 100 miljonit eurot, kuid tööga hõivatute arv püsis 2009. aasta tasemel. 2011. aastal langesid

investeeringud väikesesse langusesse kuid tööga hõivatute osakaal siiski tõusis. 2012 tööga hõivatute osakaal püsis üsna võrdne nagu ka investeeringute arv ning 2014. ja 2015. aastal tõusid investeeringud rekord tasemele (joonis 1.) ning ka tööga hõivatute osakaal kasvas, (joonis 14.) kuid kriisieelsele ajale jääb tööga hõivatute arv maha (Sealsamas).

Joonis 14. Metsa- ja puidusektori tööga hõivatute arv (Eurostat 2017f)

Tööga hõivatute osatähtsus 2000. aastal moodustas Eesti metsa- ja puidusektoris kogu tööga hõivatutest 7,7%, mis on teistest Baltimaadest ning Soomest ja Rootsist suurem. 2003. aastal kerkis tööga hõivatute osakaal Eestis 8,3%-ni kuid siis hakkas tasapisi langema. 2003. aastal oli Lätis tööga hõivatuid 7,8% ning aastaks 2014. on tööga hõivatute osakaal Eestiga sarnaselt 5,8%. Kõige vähem töötab metsa- ja puidusektoris inimesi kogu tööhõivest Rootsis. 2000. aastal oli tööga hõivatuid 3,4% ja 2014 aastal 2,7% (joonis 15.). Leedu metsa- ja puidusektori tööhõive on kasvanud 2000. aastast alates, ning 2004. aastal oli tööga hõivatuid 6%, kuid 2014. aastaks on langenud 5,3%-ni. Soomes oli metsa ja puidusektoris tööga hõivatuid 2000. aastal 4,9%, ning 2014. aastaks oli langenud osakaal 3,2%-ni (joonis 15) (Eurostat 2017f)

Joonis 15. Metsa- ja puidusektori tööhõive osakaal kogu tööhõivest riigiti. (Eurostat 2017f)

3.5 Palgad ja sotsiaalmaks

3.5.1 Metsa ja puidusektori, toiduainete tootmise, põllumajanduse palgad

Metsa- ja puidusektori kõige suuremat palka maksab 2015. aastal metsamajandus ja -varumine, kus keskmine brutokuupalk on ületanud 1700€ piiri. Metsa- ja puidusektoris olid 2015. aastal kõige väiksemad palgad mööblitootmises, kus brutokuupalk oli 936€.(joonis 16.) Eesti keskmine brutokuupalk on 2015. aastal 1119€, ning on kerkinud viimane seitsmeteistkümne aastaga 787€ võrra, mis on keskmiselt 50€ aastas, oma osa selles on aastatel 2005-2007, kui kolmel aastal tõusis palk ligemale 100€ aastas. 2008. aastal palgad langesid kuid peale 2009. aastat on palgad hakanud jälle hoogsalt kasvama, ning aastatel 2010-2014 on palgad tõusnud aastas üle 60€. (Statistikaamet 2017h, Statistikaamet 2017g)

Paberitööstus kõikus riikliku keskmise palgaga ühes graafikus aastani 2006, mil jõudis riigi keskmisest palgast kõrgemale ja nüüd on pigem järk-järgult veelgi kasvatanud. Kindlasti mängib siin rolli seadmed, mille käsitlemiseks on vaja väljaõppinud inimesi. Seevastu aga on puidutööstuse keskmine palk püsinud riikliku keskmise palgaga ühel tasemel, v.a 2008. ja 2009. aastal kui langes 90€ võrra madalamale. Kõige rohkem peavad metsasektori palkadest tõusma mööblitööstuse palgad, mis on iga aastaga järjest kaugemale jäänud riigi

keskmisest palgast. Mööblitööstuse palgad küll tõusevad, aga võrreldes keskmise palgaga tõusevad need aeglasemas tempos. Riiklikud palgad tõusevad umbes 50€ aastas, kuid mööblitööstuses jääb see number 40€ juurde (Sealsamas).

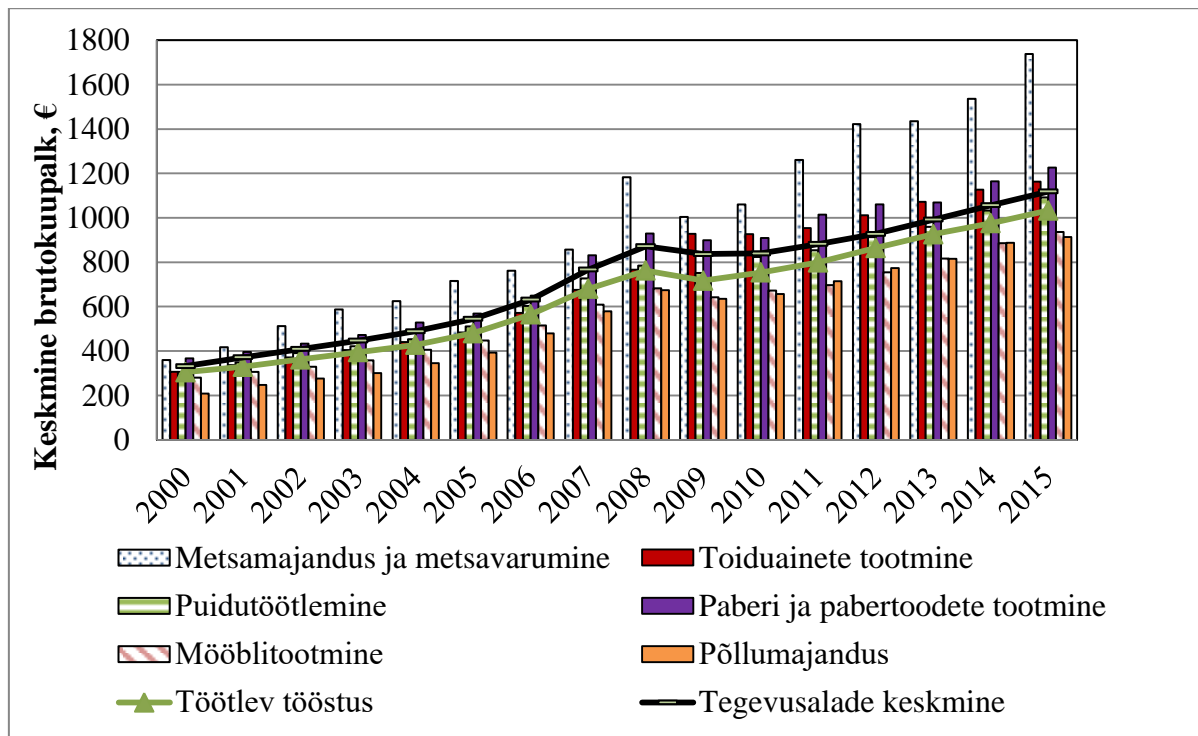
Võrreldes töötleva tööstusega on metsa- ja puidusektori palgad aga kõrgemad (v.a mööblitööstus). Puidutöötluste palgad on püsinud enamvähem 5-6% kõrgemal tasemel, kui töötleva tööstuse palgad, v.a kriisiaegsed aastad, kus palgad jõudsid enam-vähem samale tasemele. Metsamajanduse palgad on alates 2010. aastast tõusnud pea 40%, 2000. aastal olid palgad veel ainult 15% kõrgemad. Taasiseseisvumise esimestel aastatel olid töötleva tööstuse palgad võrreldes metsamajanduse palkadega 10% suuremad, alles 1997. aastast suutsid metsamajanduse palgad kasvama hakata. Mööblitööstuse palgad on töötlevast tööstusest madalamad olnud alates 2000. aastast jäädes maha kuni 8%. (Sealsamas)

Toiduainete tööstuse palgad on metsamajanduse palkadest sammuti väiksemad, kuid palgad on kõrgemad, kui on keskmine palk ning töötlev tööstuse palgad. Metsa- ja puidusektori palkadega võrreldes konkureerib toiduainetööstus paber ja paberitoodete toomise palkadega. Paberitööstuse palgad olid kuni kriisini kõrgemad, kuid kuna toiduainete tööstuse keskmine palk kriisi ajal sisuliselt ei langenud siis, palgad võrdsustusid. Alates 2014. aastast on suutnud paberitööstuse palgad saavutanud kasvu ning tõusta toiduainete tööstuse palkadest jällegi kõrgemale. Enne 2009. aastat olid puidutöötlemise palgad samuti suuremad, kui toiduainetööstuse palgad kuid puidutöötlemise palkadele andis majanduskriis tubli põntsu ning 2015. aastaks ei olnud puidutöötlemise palgad veel jõudnud järele toiduainete tööstusele (Sealsamas)

Põllumajanduse palgad jäävad metsa- ja puidusektori palkadele alla. põllumajanduse palgad on vaadates 2000. aastast alati jäänud alla keskmisele palgale ning ka töötleva tööstuse palkadele. 2011 ja 2012. aastal tõusid palgad küll mööblitööstusest mööda, 2013. ja 2014. aastal palgad olid võrdsed, kuid 2015. aastal kerkis mööblitööstuses keskmine brutopalk 936€-ni ja taime- ja loomakasvatuse, jahinduses oli brutopalk aga 913€. (Sealsamas)

Metsa- ja Puidusektori palgad võrreldes Eesti keskmise palgaga ning töötleva tööstusega on konkurentsivõimelised. Metsamajanduse ja paberitööstuse palgad on Eesti keskmistest ning tööstusvaldkondadest kõrgemad, puidutööstuse palgad on küll natuke madalamad, kuid samuti konkurentsivõimelised, ainuke valdkond, kus palgad võiksid kasvama hakata on mööblitööstus (Sealsamas)

Palgad iseloomustavad hästi investeeringute kasvu. Kui investeeringud metsa- ja puidusektoris tõusid siis tõusid ka palgad, ning kui majandust tabas langus, siis investeeringud langesid ning ka palgad vähenesid. Samuti kui 2012. ja 2013. aastal investeeringud oluliselt ei kasvanud, siis püsisid ka palgad stabiilsena. (Sealsamas)

Joonis 16. Brutokuupalgad (€) Metsa- ja puidusektori, töötlevas tööstuses, toiduainete tootmises ning Põllumajanduses (Statistikaamet 2017h, Statistikaamet 2017g)

3.5.2 Metsa- ja puidusektori sotsiaalmaks

Metsa ja puidusektor on tasunud sotsiaalmakse 2000. aastal 31 miljoni euro eest. Sotsiaalmaksud tõusid kuni 2008. aastani igal aastal, ning 2008. aastal maksti metsa- ja puidusektoris sotsiaalmakse 88 miljoni euro eest. 2009. kui metsa- ja puidusektorit tabas kriis, investeeringud vähenesid ning tööjõud kahanes, langes ka sotsiaalmaksud 67 miljoni euron. alates 2010. aastast on investeeringud metsa- ja puidusektori jälle ka sotsiaalmakse maksnud suuremal määral. Metsa- ja puidusektor maksid sotsiaalmakse 2015. aastal 119 miljonit eurot. Kõige rohkem maksis sotsiaalmaksu puidutöötlus 2014. aastal maksti sotsiaalmakse 14 miljoni euro eest. 2008. aastal juba 46 miljoni eest. ning peale

majanduskriisi on sotsiaalmaksud jälle tõusnud. 2015. aastal olid puidutöötlemises sotsiaalmaksud 66 miljonit eurot. (Statistikaamet 2017a, Statistikaamet 2017b).

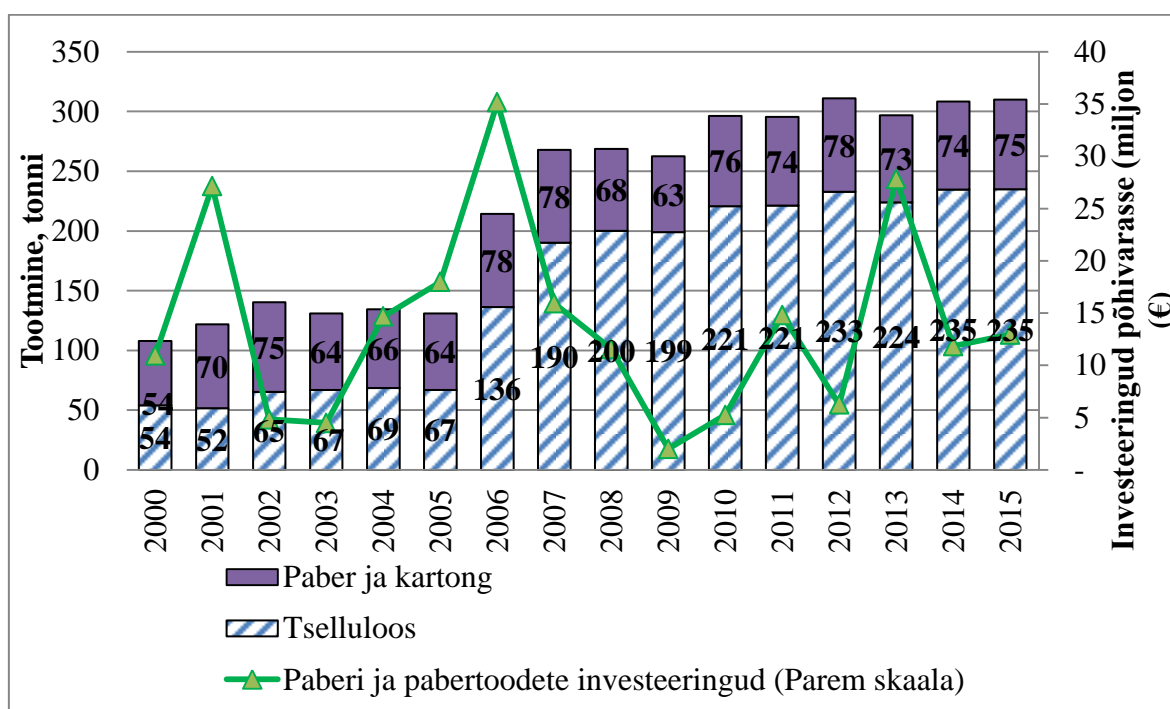
2000. aastal maksid sotsiaalmakse toiduainete tootmine ja põllumajandus vastavalt 23 ja 14 miljonit eurot, need olid selgesti üle metsamajandusest, mööblitöötlemisest, puidutöötlemisest, kui ka paberi ja pabertoodetest. Ajapikku on puidutöötlemises ning mööblitootmises sotsiaalmaks kasvatanud, ning 2004. aastal ületasid puidutöötlemise sotsiaalmaksud juba toiduaine tootmist ning ka põllumajandust. 2015. aastaks maksab puidutöötlemine toiduainetööstusest sotsiaalmakse rohkem juba 17 miljonit eurot ning põllumajandusest 36 miljonit eurot. Mööblitootmise sotsiaalmaksud olid 2015. aastal 27 miljonit eurot ning põllumajandusel 30 miljonit eurot. (Sealsamas)

3.6 Tootmine

3.6.1 Tselluloosi, paberi ja kartongi tootmine

Eestis toodeti Tselluloosi ning Paberit ja kartongi 2000. aastal 108 tonni. 2001. toodeti juba 122 tonni. Samal aastal tehti Paber ja pabertoodete sektoris 13. miljoni euro suurune investeering, peamiselt ehitamisesse ja ehitiste rekonstrueerimisse, kuid ka masinatesse ja seadmetesse. 2002. aastal tõusis tootlus 18 tonni. ning püsis sellel tasemel kuni 2005. aastani. 2004. aastal investeeriti 10 miljoni euro eest rohkem, kui eelneval aastal. 2005. aastal investeeriti kokku 18 miljonit eurot. 2006. aastal kasvas tselluloosi tootlus pea kaks korda, 67 tonni pealt 136 tonnini ja paberi ja kartongi tootlus kasvas 64 tonnilt 78 tonnini (joonis 17). 2007. aastal kasvas tootlus veelgi, mille põhjuseks võisid olla 2006. aasta investeeringud, mis tehti peamiselt masinatesse ja seadmetesse, kokku investeeriti masinatesse ja seadmetesse 25 miljoni euro eest. 2008 ja 2009 tootlus püsis, kuid suuremaid investeeringuid ei tehtud. 2009. aastal investeeriti vaid 2 miljoni euro eest. 2011. aastaks olid investeeringud tõusnud 14 miljoni euroni ning ka tootmine kasvas 2010 aastal. Peamiselt kasvas tootmine tselluloosi arvelt, kui 199 tonni asemel toodeti nüüd 221 tonni. (joonis 17.) 2013. tehti veel suuremaid investeeringuid, kuid pärast 2010. aastat tootlus enam oluliselt ei kasvanud. Võib oletada, et 2013. aastal asendati vanad masinad ja seadmed uuemate vastu,

sest just seadmetesse ja masinatesse investeeriti 24 miljoni euro eest. (Eurostat 2017g, Statistikaamet 2017e, Statistikaamet 2017f)

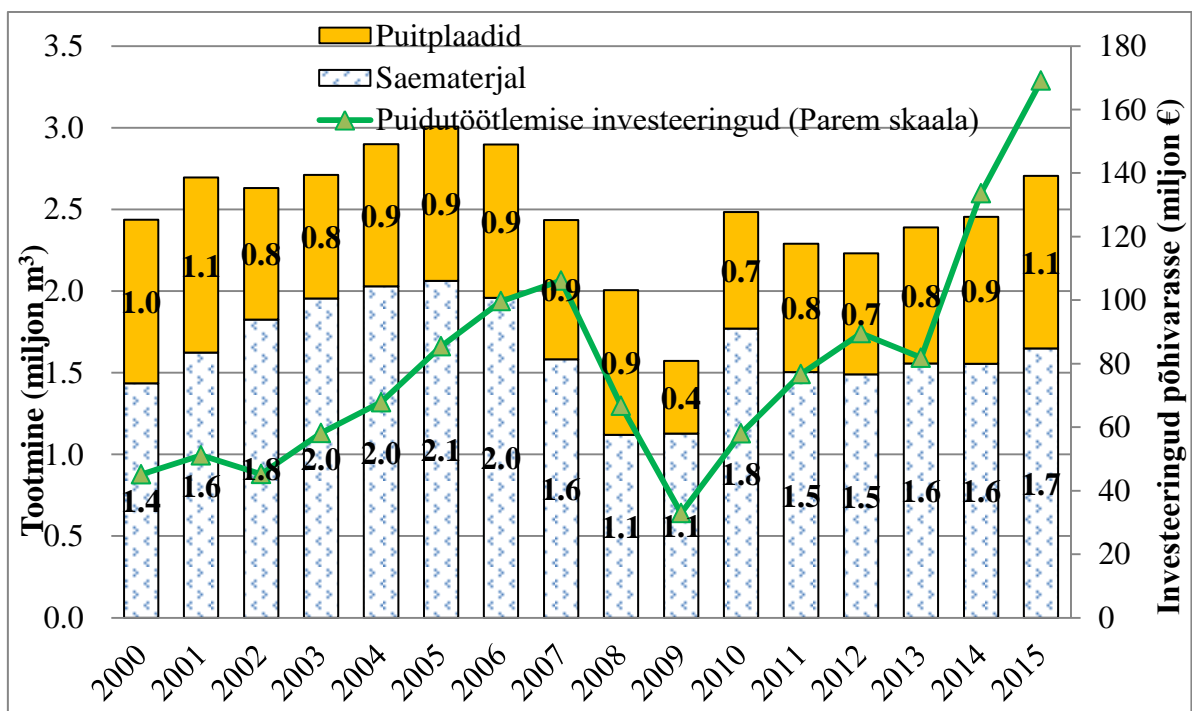

Joonis 17. Tselluloosi ning paberi ja kartongi tootmine Eestis (tonni) (Eurostat 2017g) ning paber ja paberitoodete põhivara investeeringud (miljon €) (parem skaala) (Statistikaamet 2017e, Statistikaamet 2017f)

3.6.2 Saematerjali ja puitplaatide tootmine

Saematerjali toodeti Eestis 2000. aastal 1,44 miljonit m³, 2005. aastaks oli tootmine tõusnud 2,06 miljoni m³, samal ajal tõusid ka investeeringud puidutöötlemises. Kui investeeringud tõusid ka 2007. aastal, siis saematerjali tootmine langes. Investeeringud hakkasid sektoris langema 2007. aastal, ning langesid kuni 2009 aastani, nagu ka saematerjali tootmine. 2010. aastal investeeringud tõusid ning tootmine hakkas samuti kasvama. 2015. aastal investeeringud tõusid võrreldes 2014. aastaga 36 miljoni euro võrra, tootmine kasvas 100 000 m³, (joonis 18.) kuid tootmine ei ole saavutanud siiski veel kriisieelseid tasemeid. Kui vaadata, kui jõudsalt puidutöötlemine investeerib siis võib oodata õige pea ka saematerjali tootmise kasvu (Eurostat2017h, Statistikaamet 2017e, Statistikaamet2017f).

Puitplaate (spoon, vineer, puitlaastplaadid koos OSB jt sarnased toodetega, puitkiudplaadid) toodeti Eestis 2000. aastal üks miljonit m³, ning tootmine kasvas ka järgmisel aastal. 2002. aastal investeeringud ning puitplaatide tootlus langes. Kuigi järgnevatel aastatel investeeringud kasvasid, siis puitplaatide tootmine enam 2001. aasta taset tootmises ei saavutanud. 2005 ja 2006. aastal toodet 940 tuhat m³. (joonis 16). 2006-2009. langesid jällegi nii investeeringute maht, kui ka tootmine ning alates 2010. aastast investeeringud ning puitplaatide tootmine kasvasid. 2014. aastal kasvasid investeeringud seadmetesse ja masinatesse ning ka puitplaate toodeti võrreldes 2013. aastaga rohkem. 2015. aastaks on suudetud puitplaatide tootmine viia 1,06 miljoni m³-ni, mis tähendab, et tootmine on jõudnud samale tasemele 2001. aastaga. 2015 ja 2014. aastal olid investeeringud suured masinatesse ja seadmetesse ning ka ehitamisesse ja ehitiste rekonstrueerimisse, ning see peaks tootmist järgnevatel aastadel veelgi kasvatama (Sealsamas).

Joonis 18. Saematerjali ja puitplaatide tootmine Eestis (miljon m³) (Eurostat 2017h) ning puidutöötlemise investeeringud põhivarasse (miljon €) (parem skaala) (Statistikaamet 2017e, Statistikaamet 2017f)

3.7 Metsa- ja puidusektori eksport ja import

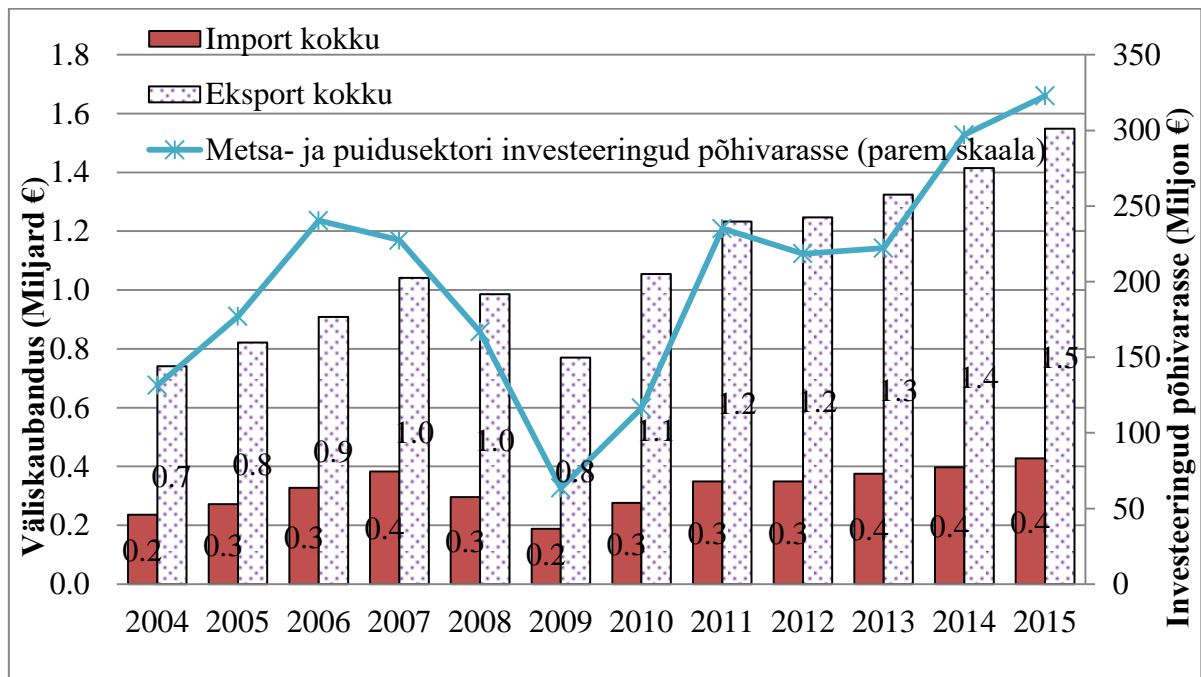
Eesti ekspordib metsa- ja puidutöötluste saadusi järjest suuremas mahus. 2004. aastal eksporditi 740 miljoni euro eest, 2015. aastal eksporditi juba 1,55 miljardi euro eest. (joonis 19.) Kuigi 2009. eksport langes, jäi väärtus suuremaks, kui 2004. aastal. Metsa- ja puidutööstuse ekspordist moodustab lõviosa puidutöötlemine, kus 2015. aastal eksporditi 1,08 miljardi euro eest. Mööblitööstus eksportis 2015. aastal 275 miljoni euro eest, ning paber ja paberitooteid eksporditi 166 miljoni eest. Metsamajanduse ja -varumise eksport on metsa- ja puidusektoris kõige väiksem. 2004. eksporditi 50 miljoni eest, siis 2015. aastal 24 miljoni euro eest. See on jällegi hea märk, mis näitab, et Eesti on järjest enam jõudmas arenenud riikide hulka, sest müüakse toodangut mitte ümarpuitu. (Statistikaamet 2017j).

Toiduainetööstus eksportis 2004. aastal 194 miljoni euro eest, mis on sama mööblitööstusega, kuid suurem kui paberi ja paberitoodete ning metsamajanduse ja varumise eksport. Puidutöötlemise eksport oli aga üle kahe korra suurem. 2015. aastal on säilinud toiduainetööstuse ja puidutöötlemisel sama vahetegur, kuid mööblitööstuse eksport on pea kaks korda toiduainetööstusest väiksem. Nagu metsamajandus ja -varumine nii ka põllumajandus ekspordib väga väikesel määral, 2004. aastal eksporditi 18 miljoni euro eest, ning 2015. aastal oli ekspordi osa kukkunud 14 miljoni euron.

Investeeringud ja eksport on samuti vägagi hästi võrreldavad, kui eksport tõuseb, siis on tõusnud ka investeeringud, kui eksport on püsinud samal tasemel, siis ei ole toimunud ka suuremaid investeeringuid. See jällegi näitab, et investeeringud on vägagi läbi mõeldud, samuti, suudetakse tootmine kiiresti viia täisvõimsusele (Sealsamas).

Metsa- ja puidusektori import on võrreldes ekspordiga kasvanud väga väikesel määral. 2004. aastal imporditi 240 miljoni ning 2015. aastal 420 miljoni euro eest (joonis 19.). Kõige rohkem impordib puidutöötlemine. Toiduainete tootmine impordis 2004. aastal 142 miljoni euro eest, ning 2015. aastal 361 miljoni euro eest, mis on 85% kogu metsa- ja puidusektori impordist. Peamised impordi kasvud metsa- ja puidusektoris on tekkinud uute investeeringutega, see võib tähendada, et koduturult pole leitud partnerit, kellelt saaks tootmiseks vajamineva materjali kätte, ning on esialgu suundunud välisurgudele tootmiseks vajaminevaid vahendeid juurde soetama. (Sealsamas)

Metsa ja puidusektori ekspordi osakaal oli 2004. aastal 7,63%, kuid langes 2009. aastaks 5,45%-ni. Peale seda on eksport jälle kasvanud ning 2015. aastaks on impordi osakaal SKP-st ületanud 2004. aasta taseme 0,2%-ga. Kuid kuna investeeringud on viimastel aastatel tõusnud, siis võib oodata ka metsa- ja puidutööstuse ekspordi osakaalu tõusu SKP-st. Eksport ületas impordi 2004. aastal 30%-ga ning 2015. aastaks on osakaal tõusnud 27,6%-ni. (Sealsamas)

Joonis 19. Metsa- ja puidusektori väliskaubanduse väärtus (miljardit €) (Statistikaamet 2017j) ja investeeringud materiaalsesse põhivarasse (miljon €) (parem skaala) (Statistikaamet 2017e, Statistikaamet 2017f)

ARUTELU

Metsa- ja puidusektori, kui ka toiduainete tootmise ja põllumajanduse kõige mahulisemad materiaalse põhivara investeeringud on tehtud masinatesse ja seadmetesse. Peale 2009. aasta majanduskriisi on materiaalse põhivara investeeringute osakaal taastunud. Tootmises on saavutanud peaaegu majanduskriisi eelsed mahud, kuid selleni ei ole jõudnud tööga hõivatute osakaal. (Statistikaamet 2017e, Statistikaamet2017f, Eurostat2017g, Eurostat2017h, Eurostat2017f) Üheks põhjuseks, miks tööga hõivatute osakaal pole kasvanud võivad olla investeeringud, mida tehakse uutesse seadmetesse ja masinatesse. Seadmed ja masinad on muutunud nutikamateks ning võimaldavad väga suurel määral ära töö teha, mille jaoks varem oli vaja mitut inimest. Seadmed ja masinad on muutunud multifunktsionaalsemaks ja see on endaga kaasa toonud töökvalifikatsiooni paranemise, kui mitmeid aastaid tagasi võeti veel tööle inimene keda sai kiirelt välja koolitada, siis nüüd on masinad ja seadmed muutunud niivõrd kiiresti, et kui nendega ei ole varasemat kokkupuudet olnud, siis on keerulisem neid selgeks õpetada, sellepärast proovitakse kaasata tööjõudu otse koolipingist või mujal koolitatud inimest.

Uute masinate ja seadmete kasutusele võtmine on tõstnud tööjõu vastustust, see omakorda on kaasa toonud kvalifitseeritud tööjõu suurendamise, tänu millele on kerkinud ka palgad. Üheks näiteks, on see, et metsamajanduses ja varumises on raie töölised paljuski kadunud ning suurem osa raied teevad ära masinad. Kui masin suudab keskmiselt päevas lõigata 60 tm (anonüümne allikas 2015), siis inimene ei suuda seda kuidagi. Metsamajanduses ja -varumises on hea soosida operaatorit, kes on saanud väljaõppe. Ta teab täpselt mis puuliike raiuda, ning millised jätta kasvama. Väljaõppinud operaatorite eeliseks on ka see, et nad suudavad efektiivsemalt käsitleda masinat, nende töö on sujuvam ning nad ei tee üleliigseid liigutusi. Tänapäevaks on metsamajanduses ja varumises investeeringud masinatesse tõstnud valdkonna palgad tublisti üle Eesti keskmise. Metsamajanduse ja -varumise tehnoloogia muutumine on endaga kaasa toonud tööjõu vähenemise kuid teiselt poolt kvalifikatsiooni tõusu. Samasid paralleele saab tuua ka toiduainete tootmises ja paberi ja paberitoodete

toomises, kus tootmine on väga automatiseeritud ning eelkõige jälgivad tööprotsesse seadmete operaatorid.

Madalamad intressimäärad toovad kaasa nõudluse ehitamisele kõikides majanduse sektorites. Ehitustegevuse kasv kõikides sektorites toob kaasa nõudluse suurenemise puittoodetele ning peale viivitust jõuab nõudluse kasv kõikjale metsandusse (Hyde 2012). Kuna Eesti puidutöötlemise saadused on just enamjaolt ehituseks vajaminevad tooted, siis on puidutööstuse ning ehitus omavaheline mõju märgatav. Puidutööstuse ettevõtted, kes peamiselt ekspordivad teevad suuri investeeringuid, kui ehitus õitseb. Viimasel ajal on populaarseks muutunud kokkupandavad puidust ehitiste tootmine mis suuremas osas valmistatakse Eestis, kuid ülesse monteeritakse mujal. Samuti kasvavad tänu ehitus tegevusele ka teised metsa- ja puidusektori valdkonnad, mis valmistavad siseviimistluseks ning soojustuseks erinevaid materjale. Seda, et puidusektor on mõjus ehitusega võis näidata ka 2009. aasta kui kriis mõjutas väga tugevalt ehitustegevust. Just ehitustegevuse langust võib pidada ka puidusektori languse üheks põhjustajaks. Võib välja tuua ka selle, et toiduainete tootmine ei kannatanud nii väga majanduskriisi käes, üheks põhjuseks võib pidada seda, et nad on küll sõltuvad teistest sektoritest, nagu kalandus ja põllumajandus, kuid

Parandamaks sellist olukorda, kus Eesti metsa- ja puidusektor ei oleks niivõrd suures mõjus ehitusest tuleks hakata investeerima meie põhjanaabrite eeskujul rohkem tselluloosi ja paberitoodete tootmisesse, et stabiliseerida sektorit ning samuti tõstaks see lisandväärtuse osakaalu majanduses, mis omakorda kasvataks ka tööhõivet ning palgad muutuksid veelgi konkurentsivõimeliseks. Eestisse tooks see kaasa uusi automatiseeritud liine, mis peaks inimese kohta andma samuti suuremat lisandväärtust. Suuremad investeeringud paberi ja paberitööstusesse võiksid meie puidutööstuse sektori tähtsust kasvatada suuremaks, kui see on Lätis ja Leedus. Eesti puidusektoril on potentsiaali, et anda sektorisse veel rohkem lisandväärtust, kuna raiemahud ei ole saavutanud veel oma täieliku lubatud määra ja praegu eksporditakse väga palju paberipuitu, samuti ei ole Lätist importida palju kulukam. Kuna Eesti metsa- ja puidusektor eksportis 2015. aastal peamiselt arenenud riikidesse (EMPLC 2015), siis paberi ja paberitoodete tootmine aitaks just selles osas turgu laiendada, et väga palju impordivad paberi ja paberitooteid arengumaad (FAO2017).

KOKKUVÕTE

Antud magistritöö eesmärgiks oli uurida metsa- ja puidusektori materiaalse põhivara investeeringud ja nende mõju aastail 2000-2015. Töös võrreldi tulemusi osaliselt ka kodumaiste toiduainete tootmise ja põllumajandusega ning ka lähiriikide metsa ja puidusektoriga.

2000. aastatel moodustasid materiaalsesse põhivara investeeringud metsa- ja puidusektoris 1,5% kogu sisemajanduse koguproduktist. 2006. aastal kasvas see 1,8%-ni, kuid siis investeeringud langesid kuni 2011. aastani. 2015. aastal investeeriti jooksevhindades 322 miljonit eurot, mis andis 1,6% SKP-st. Eesti põhivara kõikidest investeeringutest moodustasid 2015. aastal metsa- ja puidusektori investeeringud 9%. Toiduainete tootmise investeeringud moodustasid 2000. aastal 3,3% kogu Eesti põhivara investeeringutest ning 2015. aastal 2,3%. Põllumajandus investeeringud moodustasid kõikidest põhivara investeeringutest Eestis 2000. aastal 1,8% ning 2015. aastal 5,5%, see moodustas sisemajanduse koguproduktist 1%. Kõige suuremaid investeeringuid tehti 2015. aastal puidutöötlemises ning metsamajanduses ja varumises, mis moodustasid kogu Eesti põhivara investeeringutest vastavalt 4,7% ja 3,4%. Kõige vähem investeeriti paberi ja paberitoodete tootmisesse. Metsa- ja puidusektoris, toiduainete tootmises ja põllumajanduses on tehtud kõige suuremahulisemaid investeeringuid masinatesse ja seadmetesse. 2000. aastal moodustasid puidutöötlemise investeeringud sisemajanduse koguproduktist Lätis 1,4%, Eesti jäi maha 0,2%-ga. Aastatel 2003.-2012. oli investeeringute osakaal SKP-st kõige suurem Lätil, kuid alates 2013. a on Eesti investeeringute osakaal sisemajanduse koguproduktist suurem. Teiste meie naabrite investeeringute osakaal sisemajanduse koguproduktist on peale majanduskriisi jäänud alla 0,4%. Kõige tõsisemalt langes 2000-2014. aastani Soome investeeringute osakaal, kuid 2015. aastast on hakatud näitama paranemismärke.

Metsa- ja puidusektoris töötab maailmas ligikaudu 0,4% kogu tööga hõivatutest, sisemajanduse koguprodukti annavad metsa- ja puidusektorid 1,2%. Eesti lisandväärtus sisemajanduse koguproduktist oli 2000. aastate alguses suurem kui 2015. aastal. 2000. aastate alguses oli metsa- ja puidusektori lisandväärtus SKP-st üle 5%, peale majanduskriisi on sisemajanduse koguprodukt olnud küll üle 4%, kuid 5%-ni pole tõusnud. Metsa- ja

puidusektor andis lisandväärtust 2015. aastal üle 900 miljoni euro, kõige suuremat lisandväärtust andis puidutöötlemine, mille jooksevhind on jõudnud 2015. aastaks 478 miljoni euroni, SKP-st moodustab see 2,36%, mis on võrreldes 2000. aastate algusega kõrgeim osakaal. Kõige väiksemat lisandväärtust metsa- ja puidutööstuses annab paber ja paberitoodete tootmine. Toiduainete tootmise lisandväärtuse osakaal sisemajanduse koguproduktist oli 2000. alguses 2,8%, ning põllumajanduse osakaal oli SKP-st 2,5%, kuid 2015. aastaks on toiduainetööstuse ning põllumajandus osakaal SKP-st langenud 1,8%-ni. Leedu metsa ja puidusektori lisandväärtus moodustas 2000. aastate alguses vaid 2,8% sisemajanduse koguproduktist. Läti lisandväärtus moodustas 2015. aastal SKP-st 4,8%, kuid Eestis ja Leedus 4,6%. Soome lisandväärtuse osakaal 2000. aastate alguses oli 7,5%, kuid on 2015. aastaks langenud 4%-ni. Rootsi puidutööstuse lisandväärtus on SKP-s langenud üsna stabiilne 4%-lt 2,7%-ni.

Eesti metsa- ja puidusektoris oli tööga hõivatuid 2000. aastal 45 tuhat. 2003. aastal tõusis tööga hõivatute osakaal 50 tuhandeni. Majanduskriisi ajal kaotas metsa- ja puidusektoris töö üle 6000 inimese. 2015. aastaks oli tööga hõivatuid 39 000 inimest. Nii toiduaine tootmises kui ka põllumajanduses on aastatel 2000-2015 tööga hõivatute osakaal samuti langenud. Metsa- ja puidusektoris on kõige rohkem tööga hõivatuid puidutöötlemises. Teine valdkond kus tööga hõivatute osakaal on suur on mööblitööstus. Tööga hõivatute osakaal metsa ja puidusektoris oli Eestis 2000. aastal 7,7% kogu tööhõivest ning on 2014. aastaks langenud 5,8%-ni. Investeeringud on metsa- ja puidusektoris tõusnud ka peale majanduskriisi, kuid tööga hõivatute osakaal ei ole suutnud enam endisele tasemele tõusta.

Nendel aastatel kui metsa- ja puidusektoris on tehtud suuremaid investeeringuid, siis on kasvavad ka palgad, samas aastatel, kui investeeringud püsivad eelmiste aastatega samal tasemel, siis pole ka palgad tõusnud. Palgad on metsa- ja puidusektoris konkurentsivõimelised. Metsamajanduses ja metsavarumises, ning paber ja paberitoodete tootmises on palgad kõrgemad kui Eesti keskmised palgad, metsamajanduses ja varumises ületavad palgad keskmisi palku 600€ võrra. Samuti on palgad keskmisest kõrgemad toiduaine tootmises. Puidutöötlemise palgad jäävad küll Eesti keskmisele alla, kuid töötleva tööstuse keskmisest palgast on puidutöötlemises kõrgemad palgad. Metsa- ja puidusektori suurimad probleemid palkadega on mööblitööstuses, mille keskmised palgad jäävad alla Eesti keskmisele, kuid on siiski suuremad kui põllumajanduses.

Investeeringutel on mõju tootmisele, kui investeeringud on tõusnud, siis sellele on järgnenud ka suuremad tootmise mahud. 2000. aastal toodeti Eestis tselluloosi 54 tonni ning paberit ja kartongi samuti 54 tonni. Tänu investeeringutele kasvas 2006. aastal tootmine peaaegu kaks korda, tselluloosi toodeti 136 tonni ning paberit ja kartongi 78 tonni, peale seda pole paberi ja kartongi tootmine enam kasvanud, kuid 2015. aastaks on tselluloosi tootmine tõusnud 235 tonnini.

Saematerjali tootmine aastatel 2000-2006 kasvas 1,4 miljonilt m³-lt 2 miljoni m³-ni. Kriisi ajal langes tootmine oluliselt ning 2015. aastaks pole veel täielikult saavutatud kriisieelset taset. Puitplaatide (spoon, vineer, puitlaastplaadid, puitkiudplaadid) tootmine aastatel 2000-2006 püsis 1,1-0,9 miljoni m³ juures, kriisi ajal langes 0,4 miljoni m³, kuid 2015. aastal toodetu puitplaatide juba 1,1 miljonit m³.

Enamasti igal aasta kui materiaalse põhivara investeeringud on tõusnud, on kasvanud ka ekspordi osakaal, samuti on investeeringute aastatel tõusnud mõningal määral import. Kõige rohkem ekspordib ning impordib puidutöötlemine, ning kõige vähem metsamajandus ja metsavarumine. Eksport ületab importi pea 30% ulatuses. Eksport moodustas 2004. aastal metsa- ja puidusektoris sisemajanduse koguproduktist 7,6%. 2015. aastaks oli ekspordi osakaal tõusnud 7,65%-ni, mis näitab, et eksport on juba kasvanud üle 2004. aastate alguse tasemest. Metsa ja puidutöötlemises eksporditakse kõige rohkem puidutöötlemise saadusi ning need ületavad 2015. aastal ka toiduainete tootmise eksporti kahekordselt. Import on metsa- ja puidusektoris võrreldes 2004. aastate algusega langenud, kui 2004. aastal moodustas import 2,5% SKP-st, siis 2015. aastal oli see 2,11%.

Andmete analüüsist selgus, et metsa- ja puidusektori investeeringutel on väga suur osakaal majanduse stabiilses kasvus. Uued investeeringud on tõstnud lisandväärtust inimese kohta. Metsa- ja puidusektor on aastatel 2000-2015 lisandväärtuse osakaalult moodustanud 4-5% SKP-st, see on maailmaga võrreldes väga kõrge osakaal. Peale 2009. aasta majanduskriisi on metsa- ja puidusektor jõudsalt stabiliseerunud.

Antud töö tulemusi saab tulevikus võrrelda uuemate andmetega, ning analüüsida kuidas on metsa- ja puidusektori põhivara investeeringud muutunud ajaga ning kui palju investeeringute muutustega on muutunud ka teised valdkonnad nagu tööhõive, lisandväärtus, kuidas on muutunud palgad, tootmine, eksport, import jne.

SUMMARY

The aim of this thesis is to examine capital investments in the forestry and woodworking sector and their influence on the general economy from 2000 until 2015. The results were also compared to the same indicators in the food industry, agriculture and the same economic sectors in neighbouring countries.

The data in this thesis has been obtained from Statistics Estonia and Eurostat databases. All newer data is from EMTAK 2008 and NACE Rev.2 codes and older data from their older economic classifiers.

During the early 2000s capital investments into the forestry and woodworking sector totalled 94 miljon euros, in current prices and 1.5% of total gross domestic product (GDP). In 2006 the same investments totalled 1.8% of GDP, but during the following years the amount of investments declined until 2011. In 2015 capital investments in the forestry and woodworking sector totalled 322 million euros in current prices which comprised 1.6% of GDP. The investments in the forestry and woodworking sector in 2015 comprised 9% of all capital investments in Estonia. In comparison, capital investments in the food industry comprised 3.3% and 2.3% of all capital investments in 2000 and 2015 respectively. In agriculture the figures for the same years were 1.8% and 5.5% respectively. The largest investments in 2015 were made in the wood processing industry and forestry which comprised 4,7% and 3,4% of total capital investments in Estonia. Paper and paper products got the least investments. The majority of investments made in the woodworking sector, food producing industry and agriculture were aimed towards equipment, construction and reconstruction. On the other hand, the majority of investments made in forest management and logging were property investments. In Latvia, capital investments in the woodworking sector comprised 1.4% in 2000, 0.2 % less than Estonia. From 2003 until 2012, total capital investments made in the woodworking sector in Latvia were greater than in Estonia and remained so until 2013. The same figure in other neighbouring countries has remained less than 0.4% since the recent financial crisis. Finland saw the largest decrease from 2000 until 2014, but since 2015 the figure has been steadily increasing.

Globally the forestry and woodworking sector comprises 0.4% of total employment and 1.2% of total GDP. Additional value in Estonia's GDP was larger in the early 2000s when compared to 2015. During the early 2000s the additional value created by the forestry and woodworking sector was over 5% of GDP and even though the figure has been greater than 4% after the financial crisis, it has not reached the 5% mark of the first part of the previous decade. The additional value created by the forestry and woodworking sector in 2015 was over 900 million euros, of which wood processing made up the most – 478 million in current prices, 2.36% of GDP, in 2015, which is the largest it has been since the early 2000s. The least additional value was created by the paper industry. In comparison, for the food industry additional value created as percentage of GDP was 2.8% in the early 2000s and 2.5% for agriculture in the same period, both of which decreased by 2015 to 1.8%. The additional value created in Lithuania's forestry and woodworking sector in the early 2000s was only 2.8% of GDP. In Latvia the same figure in 2015 was 4.8% and 4.6% in both Estonia and Lithuania. On the other hand, Sweden and Finland have seen a decrease in the same figure, in the same timespan, from 7.5% to 4% in Finland and 4% to 2.7% in Sweden.

In employment figures, 45000 people were employed in the forestry and woodworking sector in Estonia in 2000 and that figure had increased to 50000 three years later. The financial crisis of 2009 brought a decrease of over 6000 and by 2015 the figure had decreased to 39000. Both the food industry and agriculture also saw a significant decrease in employment figures from 2000 to 2015. In the forestry and woodworking sector the majority of people were employed in the wood processing industry, followed by the furniture industry. The percentage of people employed in the forestry and woodworking sector, fell from 7.7% in 2000 to 5.8% in 2014 and while the amount of investments in the forestry and woodworking sector has increased since the financial crisis, the employment numbers have not.

In the forestry and woodworking sector there is a clear correlation between the amount of investments and employee wages – during investment heavy years employee wages also increase and in years with few investments wages remain stable. When compared to the economy in general, employee wages in the forestry sector are competitive – the wages in forest management, forest stocking and in the paper producing industry are higher than the Estonian average wage, in the first two industries they exceed the average by over 600 euros. Wages also exceed the average in the food producing industry. On the other hand,

wages in the wood producing industry are generally lower than the national average, but exceed the average of the production industry in general. The average wage of the furniture industry is significantly lower than the national average, although being higher than the average wage in agriculture.

Investment amounts are directly related to production amounts – increases in production have generally been preceded by significant investments. In 2000 54 tonnes of cellulose was produced in Estonia and 54 tonnes of paper and cardboard. The production of the aforementioned products rose nearly twofold in 2006, to 136 tonnes of cellulose and to 78 tonnes of paper and cardboard. While the production of paper and cardboard has not increased after that, the production of cellulose increased to 235 tonnes in 2015.

Lumber production increased from 1.4 million cubic meters to 2 million cubic meters from 2000-2006. The numbers saw a significant decrease during the financial crisis and as of 2015 have still not reached the level of 2006, with only 1.7 million cubic meters being produced. The production of wood- based panels (veneer sheets, , plywood, particle boards, fibreboard, hardboard) remained stable from 2000-2006 at 1.1-0.9 million cubic meters, fell during the financial crisis by 0.4 million but recovered to reach 1.1 million cubic meters in 2015.

During years of capital investment growth, export numbers have also seen significant growth along with noticable growth in import numbers. In the forestry and woodworking sector most imports and exports fall under the wood processing industry and the least can be accredited to forest management and forest stocking. In the sector overall exports exceed imports by almost 30%, being 7.6% of GDP in 2000 and rising to 7.65% in 2015, showing that the numbers have exceeded the pre financial-crisis levels. The wood processing industry exports exceeded food industry export levels by two times in 2015. Generally imports in the forestry and woodworking sector have decreased since 2000, from 2.5% of GDP to 2.11%.

Investments in the forestry and woodworking sector play a significant role in the overall growth of the economy – new investments vastly increase production. There is a large discrepancy in the forestry and woodworking sector between imports and exports – exports exceed imports by a third. The sector accounts for 4-5% of additional value created in the total GDP from 2000-2015, which is larger than the global average.

The results of this thesis may in the future be compared to newer data regarding changes in time to capital investments in the forestry and woodworking sector and how investments have influenced other indicators such as employment rates, additional value, salary and production levels, export and import.

KASUTATUD KIRJANDUS

Aasma, A., Kurvits, J., Zeltser, M. (2015). Investeeringute matemaatika alused. Tallinn: Kirjastus Argo. 376 lk

Anonüümne allikas (2015). Suuline vestlus harvesteri operaatoriga

***Borenstein, E., Gregorio, J., D., Lee J., W.** (1998). "How Does Foreign Direct Investment Affect Economic Growth?" Journal of International Economics, 45, 115– 135, viidatud: Foreign Direct Investment: Analysis of Aggregate Flows 2012: /A. Razin, A., E. Sadka. US: Princeton University Press. [on-line] ProQuest ebrary

Eamets, R., Kaasa, A., Kaldaru, H., Parts, E., Trasberg, V. (2005). Sissejuhatus majandusteooriasse. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus. 341 lk.

Eesti puidusektori ... (2004). Eesti puidusektori konkurentsivõime. /Toim. U. Varblane, K. Ukrainski. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus. 367 lk.

EMPLa (2016). EMPL aastaraamat 2014-2015. 26 lk

EMPLb (2016). EMPL Väärtustame metsa- kasvatame majandust 2014-2015. 13 lk.

EMPLc (2015). Metsa- ja puidutööstus 2015 - lühiülevaade <http://empl.ee/wp-content/uploads/2015/05/2015-metsa-ja-puidut%C3%B6%C3%B6stus-numbrites.pdf> (17.05.2017)

EMPS (2012). Eesti metsa- ja puidutööstuse sektoruuring 2012 (2013). Tartu: <http://www.digar.ee/id/nlib-digar:126646> (20.02.2017)

EMTAK selgitavad märkused (2008). EMTAK 2008 selgitavad märkused – E- äriregister http://www.rik.ee/sites/www.rik.ee/files/elfinder/article_files/EMTAK%202008%20EST%20-%20selgitavate%20m%C3%A4rkustega.pdf (01.05.2017)

EMTAK tegevusalad (2008). EMTAK 2008 tegevusalad – Registri ja Infosüsteemikeskus <http://www.rik.ee/et/e-ariiregister/emtak-tegevusalad> (01.05.2017)

Estonia ... (2013). Estonia- the business paradise - Kuidas ühendada jõud, et muuta Eesti rahvusvahelise äritegemise keskuseks – talendikate inimeste, tasuvate töökohtade ja väärtust loovate välisinvesteeringute sihtriigiks? Tallinn: https://www.mkm.ee/sites/default/files/fdi_uuring.pdf (20.03.2017)

- Eurostat (2017a). Annual detailed enterprise statistics for industry (NACE Rev. 2, B-E)
[sbs_na_ind_r2] (26.04.2017) – Eurostat
http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=sbs_na_ind_r2&lang=en (28.04.2017)
- Eurostat (2017b). Annual detailed enterprise statistics on manufacturing subsections DA-DE and total manufacturing (NACE Rev. 1.1, D) [sbs_na_2a_dade] (26.10.2016) – Eurostat
http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=sbs_na_2a_dade&lang=en
(29.04.2017)
- Eurostat (2017c). Annual detailed enterprise statistics on manufacturing, subsections DF-DN and total (NACE Rev. 1.1, D) [sbs_na_2a_dfdn] (26.10.2016) – Eurostat
http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=sbs_na_2a_dfdn&lang=en
(27.04.2016)
- Eurostat (2017d). Annual enterprise statistics for special aggregates of activities (NACE Rev. 2)
[sbs_na_sca_r2] (27.04.2017) – Eurostat
http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=sbs_sc_sca_r2 (27.04.2017)
- Eurostat (2017e). National Accounts aggregates by industry (up to NACE A*64) [nama_10_a64]
(31.03.2017) – Eurostat
http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=nama_10_a64&lang=en (15.04.2017)
- Eurostat (2017f). National Accounts employment data by industry (up to NACE A*64)
[nama_10_a64_e] (22.03.2017) – Eurostat
http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=nama_10_a64_e&lang=en
(27.03.2017)
- Eurostat (2017g). Pulp, paper and paperboard [for_pp] (13.02.2017) – Eurostat
http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=for_pp&lang=en (28.03.2017)
- Eurostat (2017h). Sawnwood and panels [for_swpan] (13.02.2017) – Eurostat
http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=for_swpan&lang=en (28.03.2017)
- Eurostat (2017i). GDP and main components (output, expenditure and income) [nama_10_gdp]
(24.03.2017) – Eurostat
http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=nama_10_gdp&lang=en (10.04.2015)
- FAO (2005). Food and Agriculture Organization of the United Nations. Yearbook of forest products, FAOSTAT statistics database. <http://apps.fao.org/> accessed August 23, 2008

- FAO (2016). Global Forest Resources Assessment 2015 .- How are the world's forests changing? Rome. Food and agriculture organization of the united nations <http://www.fao.org/3/a-i4793e.pdf> (15.05.2017)
- FAO (2017). Forest products trade- major exporters of forest products (last updated 05.01.2017) <http://www.fao.org/forestry/statistics/80938@180724/en/> (10.05.2015)
- Hansen, R.** (2014). Puit on tulevikumaterjal – Eesti mets nr 1. [e-ajakiri] <http://www.digar.ee/viewer/et/nlib-digar:272063/246562/page/20> (15.05.2017)
- Hyde, W., F.** (2012). The global economics of forestry RFF Press. [on-line] Taylor & Francis eBooks (21.03.2015)
- Karoles K.** (2012). Metsanduse suundumused Euroopas - Eesti Mets nr 3 [e-ajakiri] (http://www.loodusajakiri.ee/eesti_mets/artikkel1286_1273.html) (09.05.2017)
- Keskkonnaagentuur (2016). Aastaraamat „Mets 2014“. Tallinn. 225 lk http://www.keskkonnaagentuur.ee/sites/default/files/aastaraamat_mets_2014.pdf (30.04.2017)
- *Kukk, K.** (Plywood FSS AS tegevjuht) (2003). Varblane U., Roolae, T., Vissaku, T., intervjuu (13. november), viidatud: Eesti puidusektori konkurentsivõime. (2004). /Toim. U. Varblane, K. Ukrainski. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus. lk. 154 vahendusel
- Kõomägi, M.** (2006). Äriandus. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus. 276 lk.
- *Lipsey, R., E.** (2000). “The Role of Foreign Direct Investment in International Capital Flows,” NBER Working Paper 7094. viidatud, Foreign Direct Investment: Analysis of Aggregate Flows 2012: /A. Razin, A., E. Sadka. US: Princeton University Press. [on-line] ProQuest ebrary
- Luiker, L.** (2014). Äri sektori investeeringud Eesti majanduses.-Nr.2 [Teemaleht] https://www.riigikogu.ee/wpcms/wp-content/uploads/2015/01/Teemaleht_2_2014.pdf (11.05.2017)
- Majandusülevaade (2010). 2009. aasta majandusülevaade Tallinn: Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Rahandusministeerium. https://www.mkm.ee/sites/default/files/mkm_majandusulevaade_2009.pdf (10.03.2017)
- Majandusülevaade (2011). 2010. aasta majandusülevaade. Tallinn: Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Rahandusministeerium. https://www.mkm.ee/sites/default/files/majandusulevaade_2010.pdf (10.03.2017)

- Majandusülevaade (2015). 2014. aasta majandusülevaade Tallinn: Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Rahandusministeerium.
https://www.mkm.ee/sites/default/files/majandusylevaade_2014.pdf (10.03.2017)
- Majandusülevaade (2016). 2015. aasta majandusülevaade Tallinn: Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Rahandusministeerium.
https://www.mkm.ee/sites/default/files/majandusulevaade_2015.pdf (10.03.2017)
- NACE Rev.2** (2008). Statistical classification of economic activities in the European Community
<http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3859598/5902521/KS-RA-07-015-EN.PDF>
 (11.05.2017)
- *Razin, A.** (2004). "The Contribution of FDI Flows to Domestic Investment in Capacity, and Vice Versa," in Takatoshi Ito and Andrew K. Rose (eds.), Growth and Productivity in East Asia, NBER-East Asia Seminar on Economics, Vol. 13, 149– 167, viidatud: Foreign Direct Investment: Analysis of Aggregate Flows 2012: /A. Razin, A., E. Sadka. US: Princeton University Press. [on-line] ProQuest ebrary
- Razin, A., E. Sadka.** (2012). Foreign Direct Investment: Analysis of Aggregate Flow. US: Princeton University Press. [on-line] ProQuest ebrary. (22.04.2017.)
- Riistop, M., Muiste, P.** (2011). Eesti metsandus 2011 - metsatööstus ja puidukaubandus
<http://www.keskkonnainfo.ee/failid/mets2011/EestiMetsandus.swf>
- Roos, A., Sander, P., Nurmet M., Ivanova N.** (2014). Finantsturud ja –institutsioonid. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus. 428 lk.
- *Rythonen, A.** (2003). Market access of forest goods and services - Background paper for the global project: Impact of forest products trade in the promotion of sustainable forest management. Rome: Food and Agriculture of the United Nations, viidatud: **Hyde, W., F.** (2012) The global economics of forestry RFF Press. [on-line] Taylor & Francis eBooks (21.03.2015)
- Statistikaamet (2017k) Mõisted - Lisandväärtuse arvutamine - http://pub.stat.ee/px-web.2001/Database/MAJANDUS/23TURISM_JA_MAJUTUS/08TURISMI_JA_MAJUTUSE_MAJANDUSNAITAJAD/TU_0404.htm (10.05.2017)
- Statistikaamet (2017a). EM001: Ettevõtete tulud, kulud ja kasum tegevusala (EMTAK 2008) ja tööga hõivatute isikute arvu järgi (16.02.2017). – Eesti Statistika andmebaas <http://pub.stat.ee/> (27.03.2017)

- Statistikaamet (2017b) EM01: Ettevõtete tulud, kulud ja kasum tegevusala (EMTAK 2008) ja tööga hõivatute isikute arvu järgi (2000-2007) (01.07.2010). – Eesti Statistika andmebaas <http://pub.stat.ee/> (27.03.2017)
- Statistikaamet (2017e). EM14: Ettevõtete investeeringud põhivarasse tegevusala (EMTAK 2008) ja tööga hõivatud isikute arvu järgi jooksevhindades (2000-2007) (andmed uuendatud 01.07.2010). – Eesti Statistika andmebaas <http://pub.stat.ee/> (20.03.2017)
- Statistikaamet (2017f). EM014: Ettevõtete investeeringud põhivarasse tegevusala ja tööga hõivatud isikute arvu järgi jooksevhindades (andmed uuendatud 16.02.2017). – Eesti Statistika andmebaas <http://pub.stat.ee/> (20.03.2017)
- Statistikaamet (2017g). PA5241: Keskmise bruto- ja netokuupalk põhitegevusala (EMTAK 2008,- 2- KOHALINE KOOD) järgi (andmed uuendatud (29.03.2016). – Eesti Statistika andmebaas <http://pub.stat.ee/> (30.03.2017)
- Statistikaamet (2017h). PA5341: Keskmise bruto- ja netokuupalk põhitegevusala (EMTAK 2008,-2- KOHALINE KOOD) järgi (2000-2008) (01.07.2010). – Eesti Statistika andmebaas <http://pub.stat.ee/> (30.03.2017)
- Statistikaamet (2017i) RAA0046: Lisandväärtus tegevusala (EMTAK 2008, 2- KOHALINE KOOD) järgi (ESA 2010) (andmed uuendatud 08.09.2016). – Eesti Statistika andmebaas <http://pub.stat.ee/> (20.03.2017)
- Statistikaamet (2017j) VK02: Kaupade eksport ja import majandusüksuse registreerimisekohta, tegevusala (EMTAK 2008) ja KN kaubajaotise järgi (09.03.2017). – Eesti Statistika andmebaas <http://pub.stat.ee/> (01.04.2017)
- Tallinna ... (2004). Tallinna väikeettevõtluse arendamise programm aastateks 2005-2007 (vastu võetud 25.11.2004). Riigiteataja <https://www.riigiteataja.ee/akt/823903> (15.05.2017)
- Tearu, A.** (2005). Ettevõtte finantsjuhtimine. Tallinn: Kirjastus Pegasus. 223 lk.
- Varblane, U.** (2015). Tootlikus ja innovatsioon http://www.geo.edu.ee/joomla/images/sygiskool_2015/Tootlikkusest_ja_innovatsioonist_2015.pdf (15.05.2017)